

**UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ DIN BUCUREȘTI**

**FACULTATEA DE DREPT**

**MASTER INSTITUȚII DE DREPT PRIVAT**

***RĂSPUNDEREA ÎN DREPTUL PRIVAT***

*- suport de curs –*

***Titular disciplină : Conf. univ. dr. ANDREI DUȚU***

**2024-2025**

## Cuprins

|                                                                                                                        |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. Răspunderea civilă delictuală .....</b>                                                                          | <b>3</b>  |
| a) Momentul în care se naște dreptul victimei la repararea prejudiciului .....                                         | 5         |
| b) Pluralitatea de persoane răspunzătoare pentru unul și același prejudiciu .....                                      | 6         |
| c) Principiile care guvernează dreptul și îndatorirea corelativă de reparare a prejudiciului .....                     | 6         |
| d) Prescripția dreptului la acțiunea în răspundere civilă delictuală .....                                             | 8         |
| e) Formele prejudiciilor civile .....                                                                                  | 8         |
| a) Definiția faptei ilicite .....                                                                                      | 9         |
| b) Fapta ilicită, element distinct al răspunderii civile delictuale .....                                              | 10        |
| c) Realizarea materială a conduitei ilicite .....                                                                      | 11        |
| d) Cauze care înlătură caracterul ilicit al faptei .....                                                               | 12        |
| a) Principiul întemeierii răspunderii civile delictuale pe elementul subiectiv al culpei .....                         | 15        |
| b) Formele culpei .....                                                                                                | 16        |
| c) Capacitatea civilă delictuală și vinovăția .....                                                                    | 16        |
| <b>2. Răspunderea delictuală pentru fapta proprie .....</b>                                                            | <b>17</b> |
| A. Răspunderea civilă delictuală a minorilor și a persoanelor puse sub interdicție .....                               | 18        |
| B. Răspunderea altor persoane lipsite de discernământ .....                                                            | 18        |
| C. Răspunderea civilă delictuală a persoanei lipsite de discernământ .....                                             | 19        |
| D. Răspunderea pentru fapta proprie a persoanei juridice .....                                                         | 20        |
| <b>3. Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia .....</b>                                                      | <b>22</b> |
| A. Răspunderea pentru fapta minorului sau al celui pus sub interdicție .....                                           | 23        |
| B. Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului .....                                                              | 26        |
| 3. Răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general, animale și ruina edificiului ..... | 29        |

Codul civil actual reglementează răspunderea civilă la art. 1349-1395, fiindu-i consacrat capitolul al IV-lea al titlului II – „Izvoarele obligațiilor” din Cartea a V-a – „Despre obligații”. Majoritatea acestor dispoziții se referă unele exclusiv la răspunderea delictuală, de drept comun, altele doar la răspunderea contractuală, derogatorie, iar câteva, în același timp și deopotrivă, la ambele manifestări concrete ale răspunderii civile: delictuală și contractuală (art. 1349-1356)<sup>1</sup>.

Capitolul IV este structurat, la rândul său, în șase secțiuni.

Astfel, secțiunea I este alcătuită din două articole: art. 1349, în care este stabilit cadrul general al răspunderii civile delictuale, și art. 1350, unde este circumscrisă principial răspunderea contractuală, privită ca o consecință a neexecutării obligațiilor contractuale, și unde se dispune, în final, că nici una dintre părțile unui contract nu poate opta, dacă legea nu prevede expres altfel, între regulile răspunderii contractuale și cele ale răspunderii delictuale, după cum unele sau altele i-ar fi mai favorabile.

Secțiunea a II-a, respectiv art. 1351 și 1356, reglementează cauzele exoneratoare de răspundere în general, după cum urmează: forța majoră și cazul fortuit, fapta victimei și a terțului, exercițiul normal al unui drept, alte cauze de exonerare; în aceeași secțiune există norme cu privire la clauzele valabile prin care se poate exclude sau limita răspunderea civilă, inclusiv reglementări referitoare la valabilitatea anunțurilor făcute în același scop de către unele persoane, în spațiul contractual.

Secțiunile III-V sunt alcătuite din dispozițiile legale aplicabile exclusiv răspunderii civile delictuale (art. 1357-1380), structurate astfel: răspunderea pentru fapta proprie (art. 1357-1371), răspunderea pentru fapta altuia (art. 1372-1374), răspunderea pentru prejudiciul cauzat de animale sau de lucruri (art. 1375-1380).

În sfârșit, secțiunea ultimă, a VI-a, cuprinde norme referitoare la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale (art. 1381-1395), dintre care unele se aplică, în lipsă de reglementări speciale, și răspunderii civile contractuale, cum ar fi: răspunderea solidară, raporturile dintre cei care răspund solidar, dreptul de regres al celui care răspunde pentru fapta altuia, principiul reparării integrale a prejudiciului etc.<sup>2</sup>

## 1. Răspunderea civilă delictuală

Potrivit art. 1349 C. civ. – intitulat marginal „răspunderea delictuală” - „(1) Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.

---

<sup>1</sup> Cu privire la demarcația între răspunderea civilă delictuală și cea contractuală, a se vedea Stela Pelican, *Abordare comparativă privind răspunderea civilă în viziunea Codului civil actual și a Codului civil anterior*, în „Dreptul” nr. 3/2014, p. 147-163.

<sup>2</sup> A se vedea L. Pop, *Concepția Codului civil (Legea nr. 287/2009, republicată) cu privire la structura răspunderii civile*, în „Dreptul” nr. 2/2012, p. 12.

(2) *Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire, răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.*

(3) *În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa, precum și de ruina edificiului.*

(4) *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de produsele cu defecte se stabilește prin lege specială*".

Răspunderea delictuală reprezintă obligația celui care a cauzat altuia un prejudiciu, printr-o faptă ilicită extracontractuală care îi este imputabilă, de a repara integral paguba astfel pricinuită.

În art. 1357 C. civ. au fost stabilite condițiile esențiale pentru angajarea răspunderii pentru propria faptă: „(1) *Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare.* (2) *Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă*”<sup>3</sup>. Făptuitorul este ținut să repare prejudiciul cauzat cu intenție sau din culpă.

În esența sa, art. 1357 C. civ. stabilește condițiile care trebuie întrunite cumulativ pentru existența și angajarea răspunderii civile delictuale, și anume: *prejudiciul, fapta ilicită, raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu și vinovăția autorului faptei prejudiciabile.*

După cum rezultă din acest text de lege, care statornicește principiul reparației integrale a pagubei suferite ca urmare a unei fapte ilicite, pentru existența răspunderii în acest cadru legal, trebuie să se stabilească, pe lângă *prejudiciul material* suferit de victimă, *culpa* celui care a săvârșit-o și existența raportului de cauzalitate dintre prejudiciu și culpă.

Aceasta înseamnă că, pentru a se imputa o culpă celui ce a săvârșit fapta cauzatoare de prejudiciu, este necesar ca autorul ei să fi avut *discernământ*, adică să fi fost capabil de a-și da seama de fapta săvârșită și de urmările ei.

În ipoteza că sunt îndeplinite toate condițiile de existență a răspunderii civile delictuale, așa cum ele rezultă din textele Codului civil, efectul său principal constă în *nașterea unui raport juridic de obligații* între autorul prejudiciului sau, după caz, persoana chemată de lege să răspundă și victima injust păgubită.

Conținutul juridic al acestui raport de obligații este alcătuit din dreptul și, respectiv, îndatorirea corelativă la repararea prejudiciului cauzat; victima este creditorul obligației de reparare a prejudiciului, iar persoana răspunzătoare devine debitorul acelei obligații. Realizarea dreptului creditorului și îndeplinirea obligației debitorului înseamnă, în ultimă instanță, *repararea prejudiciului și repunerea victimei în situația anterioară*.

## **A. Prejudiciul**

În materia dreptului civil, *prin prejudiciu se înțelege rezultatul dăunător, de natură patrimonială sau nepatrimonială, al atingerilor aduse prin fapte de orice fel drepturilor persoanelor și valorilor ocrotite de acestea, rezultat care, potrivit legii civile, atrage obligația de reparare din partea persoanei responsabile*<sup>4</sup>.

---

<sup>3</sup> *Culpa levis* sau greșeala ușoară, care constă într-o neglijență pe care o comit oamenii de o diligență ordinară.

<sup>4</sup> Referitor la repararea prejudiciului, ca efect al răspunderii delictuale sub imperiul reglementărilor din vechiul Cod civil, a se vedea: M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 418-483; C. Stătescu, *Fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, ca izvor de obligații*, în „Drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, de C. Stătescu, C. Bîrsan, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 158-175; L. Pop, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 321-335; L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *op. cit.* 2013, p. 412-423.

Consecință a încălcării drepturilor sau intereselor patrimoniale și/sau extrapatrimoniale, prejudiciul este una dintre condițiile generale, esențiale ale răspunderii civile.

Spre deosebire de vechile reglementările de la art. 998-1003 din Codul civil de la 1864, care vizau doar ipotezele răspunderii delictuale, actualul Cod civil nu mai pune accentul pe „orice faptă a omului”, ci pe „orice prejudiciu”, confirmându-se astfel teza potrivit căreia prejudiciul nu este doar una dintre condițiile răspunderii, ci însăși premisa oricărei ipoteze a acesteia<sup>5</sup>.

Orice faptă a omului, săvârșită cu intenție sau din culpă, are relevanță din punctul de vedere al dreptului civil numai dacă a produs o daună, adică un prejudiciu.

Altfel spus, în lipsa unui prejudiciu, oricât de gravă ar fi fapta, aceasta scapă de sub incidența responsabilității civile<sup>6</sup>.

În art. 1349 din noul Cod civil a fost reglementată obligația generală negativă care incumbă membrilor societății privind adoptarea unui anumit comportament, prin care să se prevină și să evite pericolul producerii de prejudicii în dauna altor persoane. Încălcarea acestei obligații justifică angajarea răspunderii delictuale pentru repararea integrală a consecințelor pagubitoare produse.

Astfel, conform textului citat: „(1) Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. (2) Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral”.

Aceste prevederi reprezintă *esența* instituției răspunderii civile delictuale, jalonând principalele coordonate privind sancționarea comiterii faptei pagubitoare.

### **a) Momentul în care se naște dreptul victimei la repararea prejudiciului**

Conform art. 1381 C. civ., „Orice prejudiciu dă dreptul la reparație.” (alin. 1); „Dreptul la reparație se naște din ziua cauzării prejudiciului, chiar dacă acest drept nu poate fi valorificat imediat.” (alin. 2).

Altfel spus, raportul obligațional în conținutul căruia se află dreptul creditorului, adică al celui prejudiciat, și îndatorirea corelativă la reparație, în sarcina persoanei răspunzătoare, ia naștere în momentul cauzării prejudiciului, când sunt îndeplinite și condițiile angajării răspunderii civile delictuale.

---

<sup>5</sup> Ph. le Tourneau, L. Cadiet (*Droit de la responsabilite et de contrats*, Dalloz, Paris, 2000, p. 302), citați de Săche Neculaiescu, remarcă pe bună dreptate că prejudiciul este astăzi scânteia care aprinde mecanismul de reparare a prejudiciului, „alfa și omega întregii răspunderi civile”.

<sup>6</sup> În legătură cu repararea prejudiciului, ca efect al răspunderii delictuale în raport cu reglementarea din actualul Cod civil, a se vedea: L. Pop, *Reglementările noului Cod civil cu privire la repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale*, în „Dreptul” nr. 6/2010, p. 11-37; S. Neculaescu, *Reflecții privind repararea prejudiciului în cazul răspunderii delictuale*, în „Dreptul” nr. 3/2015, p. 105-123.

## **b) Pluralitatea de persoane răspunzătoare pentru unul și același prejudiciu**

În situația în care pentru repararea unui prejudiciu răspund, în același timp două sau mai multe persoane, indiferent că sunt chemate să răspundă pentru fapta proprie, în calitate de autori, sau pentru fapta altuia – comitenți, părinți, cadre didactice sau alte persoane care au obligația de a supraveghea pe autorul faptei ilicite, care este un minor sau interzis judecătoresc – art. 1382 din Codul civil dispune că răspunderea lor este *solidară* față de victimă. În acest sens, textul prevede expres și explicit: „*Cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuți solidar la reparație față de cel prejudiciat*”.

În ceea ce privește raporturile dintre debitori, art. 1383 C. civ. statuează că: „*Între cei care răspund solidar, sarcina reparației se împarte proporțional în măsura în care fiecare a participat la cauzarea prejudiciului ori potrivit cu intenția sau cu gravitatea culpei fiecăruia, dacă această participare nu poate fi stabilită. În cazul în care nici astfel nu se poate împărți sarcina reparației, fiecare va contribui în mod egal la repararea prejudiciului*”.

## **c) Principiile care guvernează dreptul și îndatorirea corelativă de reparare a prejudiciului**

### *A. Principiul reparării integrale a prejudiciului*

În art. 1385, Codul civil stabilește anumite reguli pentru garantarea *reparării integrale a prejudiciului* cauzat unei persoane, prilej de a defini elementele caracteristice *prejudiciului reparabil* prin angajarea răspunderii delictuale.

Acest principiu este consacrat expres în art. 1385 alin. 1 C. civ. care dispune: „*Prejudiciul se repară integral, dacă prin lege nu se prevede altfel*”.

Repararea integrală presupune cu necesitate ca, în primul rând, să fie avută în vedere întinderea prejudiciului cert. Un prejudiciu este *cert* atunci când existența lui este sigură, neîndoielnică și, totodată, poate să fie evaluat în prezent.

Așadar, rezultă că certitudinea unui prejudiciu viitor se definește atât prin existența sa, cât și prin posibilitatea de a-i fi determinată întinderea, măcar provizorie. În acest sens, art. 1385 alin. 2 dispune: „*Se vor putea acorda despăgubiri și pentru un prejudiciu viitor dacă producerea lui este neîndoielnică*”.

În vederea evaluării prejudiciului și aplicării principiului reparării lui integrale, art. 1385 alin. 3 C. civ. prevede că: „*Despăgubirea trebuie să cuprindă pierderea suferită de cel prejudiciat, câștigul pe care în condiții obișnuite el ar fi putut să îl realizeze și de care a fost lipsit, precum și cheltuielile pe care le-a făcut pentru evitarea sau limitarea prejudiciului*”.

Rezultă că, în operația de stabilire a întinderii prejudiciului care trebuie reparat, este necesar să se aibă în vedere cele două elemente care intră în alcătuirea sa: pierderea efectiv suferită (*damnum emergens*) și câștigul ori beneficiul nerealizat (*lucrum cessans*), pe care victima l-ar fi putut obține în condiții obișnuite, dar pe care nu l-a obținut din cauza faptei sau faptului prejudiciabil (fapta ilicită, defectul unui produs, ruina edificiului ori așa-zisul „comportament”).

Tot în legătură cu întinderea prejudiciului și principiul reparării integrale a acestuia, art. 1385 alin. 4 C. civ., cu caracter de noutate absolută în legislația noastră internă, prevede că este supus reparației și prejudiciul constând în *pierderea unei șanse*.

#### *B. Principiul reparării în natură a prejudiciului*

Potrivit acestui principiu, prejudiciul trebuie să fie reparat, de regulă și cu prioritate, ori de câte ori este posibil, în natură. Art. 1386 alin. 1, dispune: „*Repararea prejudiciului se face în natură, prin restabilirea situației anterioare [...]*”.

Prin *repararea în natură* se înțelege activitatea de înlăturare a prejudiciului suferit de către o persoană prin modalități sau procedee precum: restituirea bunurilor și valorilor sustrate; înlocuirea bunurilor distruse cu altele de același fel; efectuarea unor operații tehnice etc.

Întrucât principiul acoperirii integrale și juste a prejudiciului este frecvent afectat de deprecierea monedei în timp, principala preocupare a instanțelor a constat în a stabili daunele-interese, astfel încât suma să corespundă *cuantumului prejudiciului, acoperindu-l integral, indiferent de momentul concret în care survine repararea sa*. A fost deschisă, astfel, posibilitatea de a determina exact (sub aspect monetar) creanța de despăgubire ulterior pronunțării hotărârii (care a statuat asupra valorii sale)<sup>7</sup>.

În legătură cu noțiunea de prejudiciu, se impune a preciza că ceea ce trebuie reparat este *nu numai prejudiciul actual și cert*, produs la data când a avut loc fapta ilicită, ci și acela care se prezintă ca o *prelungire neîndoielnică și directă* a prejudiciului inițial.

Pentru a justifica acordarea despăgubirii care să reprezinte o reparație *integrală*, este esențial ca prejudiciul să fie generat de aceeași faptă și să aibă încă de atunci același caracter de certitudine.

La stabilirea despăgubirii urmează, deci, a se avea în vedere nu numai situația existentă la data când s-a produs fapta culpabilă, ci și consecințele mai îndepărtate pe care le va produce în viitor.

Pentru ca să justifice însă despăgubirea și sub acest aspect, consecințele viitoare trebuie să fie *legate cauzal* de fapta ilicită.

De asemenea, pentru a fi supus reparării și sub acest aspect, prejudiciul trebuie să fie cert, adică să existe siguranța că se va produce și să existe elemente îndestulătoare pentru a-i determina extinderea.

În acest sens, Codul nostru civil instituie la art. 1386 alin. 4 posibilitatea revizuirii despăgubirii: „*În cazul prejudiciului viitor, despăgubirea, indiferent de forma în care s-a acordat, va putea fi sporită, redusă sau suprimată, dacă, după stabilirea ei, prejudiciu s-a mărit, s-a micșorat ori a încetat*”. Așadar, toate aceste modificări ulterioare sunt determinate exclusiv de modificarea prejudiciului, și nu de situația financiară a părților sau de solvabilitatea celui chemat să răspundă.

#### *C. Principiul repunerii victimei în situația anterioară*

Răspunderea civilă este guvernată de principiul repunerii victimei în situația în care se afla anterior săvârșirii faptei ilicite cauzatoare de prejudicii (*restitutio in integrum*). Pe cale de consecință, stabilirea despăgubirilor echivalente nu este controlată de nominalism, ci de necesitatea acoperirii juste și integrale a prejudiciului<sup>8</sup>. Pe această cale, se realizează și *funcția*

---

<sup>7</sup> A se vedea C. Turianu, *Stabilirea despăgubirilor civile în condițiile influențelor proceselor inflaționiste*, în „Dreptul” nr. 11/1997, p. 35.

<sup>8</sup> M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 466-469.

*socială a răspunderii juridice delictuale*, și anume restabilirea echilibrului de natură patrimonială, tulburat prin producerea prejudiciului.

Atâta timp cât prejudiciul nu este iremediabil, repararea se face *în natură*, astfel încât victima să se găsească, cât mai fidel, în starea de dinaintea producerii acestuia. Însă atunci când prejudiciul este definitiv (repararea în natură fiind imposibilă, material sau juridic), singura soluție posibilă constă în „consolarea” victimei cu echivalentul pecuniar al pierderii suferite, sub forma daunelor-interese. Repararea prejudiciului se va face prin echivalent bănesc, adică prin plata unei despăgubiri, destinată să înlocuiască valoarea economică pierdută.

#### **d) Prescripția dreptului la acțiunea în răspundere civilă delictuală**

Dreptul la acțiunea în răspundere civilă delictuală pentru a obține obligarea persoanei răspunzătoare la reparare se înscrie în termenul general de prescripție prevăzut de art. 2517 C. civ.

#### **e) Formele prejudiciilor civile**

Corespunzător deosebirii care se face între drepturile patrimoniale și drepturile nepatrimoniale, prejudiciile aduse acestor drepturi se împart, la rândul lor, în două categorii, adică în prejudicii patrimoniale (materiale) și prejudicii nepatrimoniale, care vizează în mod direct persoana umană<sup>9</sup>.

*Prejudiciul patrimonial* se răsfrânge asupra patrimoniului persoanei. Natura economică și posibilitatea evaluării bănești este de *esență* acestor pagube (de exemplu, degradarea sau distrugerea unor bunuri, uciderea unor animale, pierderea unor drepturi patrimoniale etc.).

*Prejudiciul nepatrimonial*, denumit *daună morală*<sup>10</sup>, constă în atingerea valorilor care definesc personalitatea umană. Aceste valori se referă la existența fizică a omului, sănătatea și integritatea corporală, sensibilitatea fizică și psihică, sentimentele de afecțiune și dragoste, la cinstea, demnitatea și onoarea, prestigiul profesional, la nume și domiciliu, la drepturile nepatrimoniale rezultate din creația intelectuală, precum și la alte valori similare.

De regulă, prejudiciul are caracter patrimonial (material) și, deci, este susceptibil de evaluare bănească. Prejudiciul moral, cauzat prin lezarea unui drept sau interes nepatrimonial, poate avea atât caracter patrimonial cât și moral.

---

<sup>9</sup> A se vedea: I. Albu, V. Ursa, *Răspunderea civilă pentru daunele morale*, Cluj-Napoca, 1979, p. 59 și urm.; C. Turianu, *Răspunderea civilă pentru dauna morală*, în „Dreptul” nr. 4/1993, p. 11-27.

<sup>10</sup> Termenul de prejudiciu nepatrimonial se regăsește în doctrină în expresiile *prejudiciu moral*, *prejudiciu personal nepatrimonial* ori *daună morală*. Considerăm că denumirea de prejudicii nepatrimoniale este preferabilă științific aceleia de daune morale, întrucât cuprinde toate prejudiciile de natură neeconomică, adică atât acelea care rezultă din atingerea unor valori morale, cât și cele care rezultă din atingerea unor valori și drepturi subiective fără legătură cu morala.

Încercând să clasifice prejudiciile nepatrimoniale în raport cu felul dreptului încălcat, autorii enumeră prejudiciile care rezultă din *vătămarea integrității corporale sau sănătății* și care constau în durerile fizice, cauzate prin lovituri sau răniri, și durerile psihice, cauzate prin lezarea sentimentelor de afecțiune și dragoste provocate prin moartea unei ființe apropiate, precum și cele determinate de rănirea, mutilarea, desfigurarea sau îmbolnăvirea ei; *prejudicii constând din atingeri aduse demnității umane*, cinstei, onoarei, prestigiului sau reputației prin insulte, calomnii și alte asemenea fapte reprobabile; prejudicii constând din atingeri aduse dreptului la nume, la pseudonim prin folosirea lor abuzivă, precum și prejudicii constând din atingere aduse drepturilor nepatrimoniale rezultate din creația intelectuală, științifică, literară și artistică.

Problema dacă suferințele omenesti pot fi evaluate în bani, prin acordarea unor despăgubiri care să reprezinte acel așa numit *pretium doloris* a fost un timp controversată.

În realitate, critica viza mai mult unele soluții de reparare a prejudiciului de ordin afectiv determinat de pierderea unor animale îndrăgite, dar asemenea soluții au rămas cu totul izolate.

Conform art. 1391 C. civ., „(1) *În caz de vătămare a integrității corporale sau a sănătății, poate fi acordată și o despăgubire pentru restrângerea posibilităților de viață familială și socială. (2) Instanța judecătorească va putea, de asemenea, să acorde despăgubiri ascendenților, descendenților, fraților, surorilor și soțului, pentru durerea încercată prin moartea victimei, precum și oricărei alte persoane care, la rândul ei, ar putea dovedi existența unui asemenea prejudiciu. (3) Dreptul la despăgubire pentru atingerile aduse drepturilor inerente personalității oricărui subiect de drept va putea fi cedat numai în cazul când a fost stabilit printr-o tranzacție sau printr-o hotărâre judecătorească definitivă. (4) Dreptul la despăgubire, recunoscut potrivit dispozițiilor prezentului articol, nu trece la moștenitori. Aceștia îl pot însă exercita, dacă acțiunea a fost pornită de defunct*”

Practica judiciară, chiar și înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil, a admis în mod aproape unanim plata despăgubirilor cu acest titlu. De asemenea, este admisă și despăgubirea pentru „prejudiciul estetic” în cazul vătămărilor provocate unei persoane prin mutilări sau desfigurare, care sunt de natură să-i cauzeze suferințe de ordin psihic și să-i diminueze posibilitățile de afirmare în viață.

Tot astfel, s-a admis despăgubirea pecuniară și pentru prejudiciul „de agrement”<sup>11</sup>, determinat de consecințele pe care le poate suferi, de pildă, victima unui accident prin privarea ei de posibilitatea de a viziona spectacole, de a face vizite sau excursii și de a participa la viața socială ca orice om sănătos, despăgubirile fiind menite să-i aducă o alinare a suferințelor și de a-i procura mijloacele necesare de îmbogățire spirituală, deplasare și divertisment.

## **B. Fapta ilicită**

### **a) Definiția faptei ilicite**

Potrivit art. 1349 C. civ., dreptul victimei la reparații se naște în situația în care prejudiciul cauzat este urmarea unei fapte ilicite.

---

<sup>11</sup> A se vedea și I. Urs, *Înțelesul noțiunii „prejudiciu de agrement”, temei de reparare bănească a daunei morale*, în „Dreptul” nr. 2/1999, p. 22-28.

În mod obișnuit fapta ilicită, *ca element al răspunderii civile delictuale*, este definită ca fiind orice faptă prin care, încălcându-se normele dreptului obiectiv, sunt cauzate prejudicii dreptului subiectiv aparținând unei persoane<sup>12</sup>.

În literatura juridică s-a arătat că, în aprecierea caracterului ilicit al faptei, urmează a fi avută în vedere nu numai „încălcarea normelor dreptului obiectiv”, ci și încălcarea normelor de conviețuire socială, *în măsura în care reprezintă o continuare a prevederilor legale și conturează însăși conținutul, limitele și modul de exercitare a drepturilor subiective recunoscute de lege*<sup>13</sup>, idee reflectată și în reglementarea actuală.

Noțiunea de faptă ilicită este privită în practica judecătorească în mod extensiv, în sensul că se reține răspunderea civilă delictuală *nu numai atunci când sa adus atingere unui drept subiectiv – stricto sensu – dar și atunci când pierderea suferită era consecința încălcării unui simplu interes, care nu alcătuia un drept subiectiv*. Soluția a fost apreciată favorabil de literatura de specialitate<sup>14</sup>.

## **b) Fapta ilicită, element distinct al răspunderii civile delictuale**

Literatura de specialitate a evidențiat câteva trăsături caracteristice ale faptei ilicite:

- *caracterul obiectiv*, în sensul că este o *manifestare exterioară a unei atitudini de conștiință și voință a unei anumite persoane*; altfel spus, fapta ilicită trebuie să aibă o *existență materială*.

Ca fapt obiectiv al realității, acțiunea umană este un act conștient. Aceasta este caracteristica cea mai importantă a acțiunii ca modalitate a conduitei ilicite.

O acțiune inconștientă – comisă de o persoană lipsită de uzul rațiunii – sau declanșarea unei energii naturale ori animale, atunci când nu se datorează unei acțiuni umane, nu are relevanță juridică, nu este un act ilicit.

- *caracterul culpabil al faptei*, respectiv atitudinea subiectivă, psihică, a persoanei față de fapta sa, față de propriul comportament exteriorizat, prin referire la care trebuie să se aprecieze conduita umană ca ilicită.

Nu se poate concepe existența unei fapte care, în mod obiectiv, să ne apară ca fiind o faptă ilicită, dar care, sub aspect subiectiv, să fi fost săvârșită fără vinovăție din partea autorului său. Există, astfel, ipoteza în care, deși există fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, răspunderea nu este angajată întrucât, sub aspectul laturii subiective, fapta a fost săvârșită fără vinovăție.

De exemplu, o faptă cauzatoare de prejudicii săvârșită sub imperiul forței majore, ori fapta săvârșită de o persoană lipsită de discernământ.

- *este un act reprobabil din punct de vedere social, juridic și moral*.

---

<sup>12</sup> Pentru definiția faptei ilicite ca element al răspunderii civile delictuale a se vedea, C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All, București, 1992, p. 164.

<sup>13</sup> Cu privire la importanța normelor de conviețuire socială pentru determinarea caracterului ilicit al faptei a se vedea M. Eliescu, *Raportul dintre răspunderea contractuală și cea delictuală*, în „Studii și cercetări juridice” nr. 1/1963, p. 147.

<sup>14</sup> A se vedea, în acest sens, M. Eliescu, *op.cit.*, p. 101.

Orice conduită ilicită, indiferent de natura ei, are un caracter *antisocial*, deoarece prin ea se lezează drepturi subiective, bunuri, interese sau valori, de a căror ocrotire și conservare este interesată întreaga societate.

Pe de altă parte, nu orice acțiune conștientă este și un act ilicit, ci numai acela prin care se lezează drepturi legal recunoscute, sau se nesocotesc obligații juridice impuse.

De aceea se poate afirma că acțiunea ilicită întotdeauna este corelată de o normă juridică prohibitivă prin care se interzice ceva. În fine, toate faptele ilicite sunt contrare și normelor moralei; ele reprezintă atât încălcări ale ordinii de drept, cât și ale moralei.

Dreptul ca și morala cuprinde un ansamblu de reguli de conduită prin care se stabilește ceea ce este admis și ceea ce este interzis membrilor comunității sociale. De aceea, orice fapt ilicit este în același timp și un fapt imoral. Conduita care înfrânge norma juridică în asemenea cazuri înfrânge și o normă morală, iar sancțiunea juridică aplicată autorului unei atare conduite este dublată de o sancțiune morală.

### **c) Realizarea materială a conduitei ilicite**

Transpunerea conduitei ilicite în realitatea materială se poate înfăptui fie prin comiterea unui fapt prohibit, deci printr-o *acțiune*, fie prin omiterea săvârșirii unui fapt prescris ca obligatoriu de lege, adică printr-o *inacțiune*.

*Acțiunea* constituie modalitatea cea mai frecventă de realizare a conduitei ilicite; ea constă într-o *manifestare efectivă* și presupune *acte materiale* care sunt contrare normelor juridice prohibitive.

În general, prin normele juridice nu se enumeră în mod exhaustiv toate acțiunile interzise; un atare lucru nici n-ar putea fi cu putință, datorită infinitei varietăți sub care acestea se pot prezenta. Totuși, prin normele imperative se stabilește expres ceea ce este interzis; prin celelalte, cu caracter dispozitiv, se indică doar care este conduita legală în diferite situații, subînțelegându-se că *orice altă acțiune contrară acestuia este interzisă prin lege*.

La fel ca și acțiunea, *omisiunea sau inacțiunea* constituie o modalitate a conduitei ilicite. Ea constă dintr-un fapt negativ, într-o *abținere de la acțiune* a persoanei obligată să îndeplinească anumite fapte pozitive, adică să acționeze într-un anumit fel stabilit de lege.

Inacțiunea presupune o *stare de pasivitate* în care se complăce tocmai acel căruia *legea îi impune o anumită activitate*. Omisiunea, la fel ca și acțiunea, are un caracter conștient și voluntar; ea se definește ca modalitate a conduitei ilicite atunci când subiectul neacționând *încalcă o obligație expresă și precis reglementată* printr-un text al legii.

S-a observat însă, pe bună dreptate, că, din punct de vedere material, realizarea conduitei ilicite se poate înfăptui și prin depășirea inconvenientelor normale ale vecinătății<sup>15</sup>, și aceasta în condițiile în care, în raporturile de vecinătate, există inconveniente normale, reciproce, cauzate prin exercitarea dreptului de proprietate, pe care fiecare vecin are obligația de a le suporta.

---

<sup>15</sup> A se vedea V. Stoica, *Limite judiciare stabilite în interes privat, în materie imobiliară, în cadrul raporturilor de vecinătate*, în „Dreptul” nr. 12/2003, p. 77.

Este vorba de așa numitele *obligații normale de vecinătate*<sup>16</sup>, dincolo de servituțile legale, dar asemănătoare în conținut cu acestea; în ambele situații este vorba de o *restrângere a exercitării dreptului de proprietate* în raporturile de vecinătate.

Inconveniente *legale* de vecinătate se împart în două categorii:

- cele cauzate prin exercitarea dreptului de proprietate fără depășirea limitelor materiale ale fondului (de exemplu, cu ocazia executării unor lucrări de construcții, se produc fisuri în construcția vecină);

- cele cauzate prin depășirea limitelor propriului fond și introducerea unor elemente materiale în subsolul, solul sau spațiul suprapus fondurilor vecine: substanțe chimice, fum, miros, zgomot, unde electromagnetice etc.<sup>17</sup>.

S-a apreciat că inconvenientele din prima categorie justifică nașterea unei obligații de despăgubire *numai dacă ele au fost săvârșite cu vinovăție*; altfel spus, în acest caz este vorba de o răspundere civilă delictuală.

Ca urmare, numai inconvenientele din cea de-a doua categorie, dacă nu poate fi angajată răspunderea delictuală, inclusiv în forma răspunderii pentru abuzul de drept, sunt susceptibile de a da naștere unei obligații de reparare a prejudiciului pe temeiul echității sau așa-numitelor obligații normale de vecinătate<sup>18</sup>.

Rezultă din cele de mai sus că răspunderea proprietarului pentru pagubele cauzate prin exercitarea dreptului său ar putea fi întemeiată atât pe răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie în forma sa generală (sau în forma particulară a răspunderii pentru abuzul de drept), cât și pe răspunderea civilă delictuală, în măsura în care sunt întrunite toate condițiile prevăzute de lege<sup>19</sup>.

#### **d) Cauze care înlătură caracterul ilicit al faptei**

Există anumite situații în care, deși fapta săvârșită provoacă un prejudiciu altei persoane, răspunderea nu este angajată, întrucât caracterul ilicit al faptei este înlăturat. Cauzele care înlătură caracterul ilicit al faptei cauzatoare de prejudicii sunt:

- legitima apărare<sup>20</sup> (art. 1360 alin. 1 C. civ.); totuși, „*va putea fi obligat la plata unei indemnizații adecvate și echitabile cel care a săvârșit o infracțiune prin depășirea limitelor legitimei apărări*” (art. 1360 alin. 2 C. civ.).

---

<sup>16</sup> M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 169.

<sup>17</sup> Pentru această ultimă categorie de inconveniente, a se vedea M. Eliescu, *op.cit.*, p. 168.

<sup>18</sup> În acest sens, a se vedea Al. Weill, F. Terré, Ph. Simler, *Droit civil. Les biens*, Dalloz, Paris, 1985, p. 274.

<sup>19</sup> V. Stoica, *op. cit.*, p. 78.

<sup>20</sup> „*Este în legitimă apărare persoana care săvârșește fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.*” (art. 19 alin. 2 C.pen.).

- starea de necesitate<sup>21</sup> (art. 1361 C. civ.);
- exercitarea unui drept subiectiv<sup>22</sup> și consimțământul victimei<sup>23</sup>.
- îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege, ori a ordinului superiorului<sup>24</sup>;

totuși, conform art. 1364 C. civ., acestea „nu îl exonerează de răspundere pe cel care putea să își dea seama de caracterul ilicit al faptei sale săvârșite în asemenea împrejurări”.

#### **e) Abuzul de drept**

Libertatea de voință și de acțiune a individului presupune cu necesitate luarea în considerare a drepturilor celorlalți.

În dreptul civil, *prin abuz de drept înțelegem exercitarea unui drept subiectiv civil cu încălcarea principiilor exercitării sale.*

În alți termeni, abuzul de drept intervine atunci când dreptul subiectiv nu este exercitat cu respectarea principiilor exercitării drepturilor subiective civile<sup>25</sup>, ci cu rea-credință, fără respectarea legii și a moralei, a limitelor sale.

O aplicație a răspunderii pentru abuzul de drept găsim în art. 12 C.pr.civ., conform căruia „(1) Drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți. (2) Partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate. Ea va putea fi obligată, potrivit legii, și la plata unei amenzi judiciare. (3) De asemenea, partea care nu își îndeplinește cu bună-credință obligațiile procesuale răspunde potrivit alin.(2)”.

Așadar, folosirea abuzivă, în scop șicanator, a dreptului de petiționare în justiție ori a altui drept procedural angajează răspunderea civilă a făptuitorului.

---

<sup>21</sup> „Este în stare de necesitate persoana care săvârșește fapta pentru a salva de la un pericol imediat și care nu putea fi înlăturat altfel viața, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat.” (art. 20 alin. 2 C. pen.).

<sup>22</sup> Fapta prejudiciabilă nu este ilicită dacă a fost săvârșită de autorul său în exercitarea normală a unui drept subiectiv ce îi aparține. De pildă, exercitarea acestuia numai potrivit scopului în vederea căruia este recunoscut de lege; exercitarea dreptului subiectiv cu bună-credință etc.

<sup>23</sup> Consimțământul victimei are valoarea unei clauze de nerăspundere, în sensul că, anterior săvârșirii faptei, victima este de acord cu un anumit mod de a acționa al autorului, chiar dacă există posibilitatea de a suferi un prejudiciu.

<sup>24</sup> Fapta, deși de natură a cauza prejudicii, nu va avea caracter ilicit și deci nu va angaja răspunderea civilă delictuală a autorului dacă a fost săvârșită în îndeplinirea unei îndatoriri legale. Este cazul, spre exemplu, al aplicării măsurii arestării preventive, al sacrificării unor animale în vederea opririi unei epidemii etc. Ordinul superiorului înlătură caracterul ilicit al faptei dacă sunt îndeplinite, cumulativ, următoarele cerințe: ordinul să fie emis de organul competent; ordinul să fie pus în executare de persoanele care au această obligație; ordinul să fie emis cu respectarea formelor legale; ordinul, pe fond, să nu fie vădit ilegal sau abuziv.

<sup>25</sup> Aceste principii sunt prevăzute de art. 14 și 15 C. civ.: „(1) Orice persoană fizică sau persoană juridică trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile civile cu bună-credință, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri. (2) Buna-credință se prezumă până la proba contrară”. (art. 14); „Niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe” (art. 15).

Modul obișnuit de sancționare a abuzului de drept îl constituie fie refuzul ocrotirii dreptului subiectiv astfel exercitat, fie răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin acest mod de exercitare<sup>26</sup>.

### **C. Raportul de cauzalitate**

Pentru ca să fie angajată răspunderea patrimonială în condițiile art. 1349 C. civ., trebuie să se stabilească, pe lângă prejudiciul suferit de victimă, existența *raportului cauzal* (de cauzalitate) dintre prejudiciu și fapta săvârșită<sup>27</sup>. Această condiție a răspunderii civile implică în mod necesar ca prejudiciul să fie consecința faptei ilicite.

Codul civil stabilește că nu există răspundere în absența cauzalității. Art. 1349 statuează că răspunderea este angajată pentru fapta omului care cauzează altuia un prejudiciu, precum și că autorul faptei răspunde nu numai pentru prejudiciul cauzat prin *fapta* sa, dar și pentru cel cauzat prin *neglijența* sau *imprudența* sa.

Demersul, adesea anevoios, al identificării raportului de cauzalitate presupune, în esență, a stabili dacă o anumită faptă ilicită a generat un anumit prejudiciu.

Uneori, este relativ simplu de determinat legătura cauzală dintre pagubă și faptă (de exemplu, sustragerea, fără drept, a unui bun din patrimoniul unei persoane fizice creează acesteia un prejudiciu evaluabil pecuniar).

Alteori, analiza lanțului cauzal se dovedește a fi o operațiune aflată sub semnul anumitor dificultăți.

S-a observat că cel chemat să examineze raportul de cauzalitate trebuie să pornească de la premisa caracterului *obiectiv* al acestuia și să desprindă, din multitudinea factorilor implicați, acele fapte umane anterioare prejudiciului, care au determinat, în mai mare sau mai mică măsură, paguba<sup>28</sup>.

### **D. Vinovăția**

*Vinovăția civilă* rezultă din interacțiunea proceselor intelective și a celor volitive.

Elementul *subiectiv* (intelectiv) parcurge mai multe etape. Mai întâi, se reflectă în conștiința omului nevoile materiale sau spirituale care trebuie satisfăcute, apoi se conturează motivele ce îndeamnă la o anumită conduită. Are loc apoi deliberarea asupra motivelor și mijloacelor de satisfacere a nevoilor și intervine motivul determinant. Răspunderea intervine numai cu condiția ca autorul să aibă conștiința caracterului și urmărilor antisociale ale faptei sale.

---

<sup>26</sup> M. Eliescu, *op.cit.* p. 161.

<sup>27</sup> Astfel, într-o speță soluționată în trecut de instanța supremă, s-a învederat de fiica victimei că o boală de cord congenitală, de care suferea, a fost agravată de șocul psihic acut produs de moartea prin accident a părintelui ei, provocată de pârât, iar că această agravare a bolii a obligat-o să se pensioneze. Instanța supremă a admis recursul și a considerat că, în măsura în care agravarea bolii preexistente a fost urmarea șocului psihic produs de moartea prin accident a tatălui reclamantei, prejudiciul pe care ea l-a suferit trebuie să fie reparat de pârât chiar și pentru consecințele mai îndepărtate, dacă sunt legate cauzal de fapta sa.

<sup>28</sup> A se vedea O. Stoica, C. Ilieș, D. Modola, *Unele aspecte ale raportului de cauzalitate în practica judiciară*, în „Justiția nouă” nr. 8/1962, p. 54-65.

Elementul *volitiv* se referă la ansamblul proceselor psihice îndreptate spre atingerea scopului antisocial. Având la dispoziție toate datele, făptuitorul adoptă decizia de a săvârși fapta comisivă sau omisivă.

În dialectica săvârșirii faptei ilicite, între cei doi factori există o strânsă interdependență. Elementul intelectual nu poate exista de sine stătător, în afara proceselor voinței. Dacă nu are loc ilicitul civil, primul element nu are relevanță din punct de vedere juridic. Factorul volitiv dobândește semnificația numai dacă este precedat de elementul intelectual, astfel încât doar întrunirea lor cumulativă antrenează răspunderea pentru fapta proprie<sup>29</sup>.

*Fapta intenționată.* În practică, stabilirea vinovăției nu ridică mari probleme în dreptul civil atunci când fapta este săvârșită cu intenție, întrucât autorul prevede consecințele nefaste ale conduitei sale și *urmărește sau acceptă* producerea acestora. Astfel, vinovăția sub forma intenției rezultă în majoritatea cazurilor din materialitatea faptei, în sensul că, din modalitatea în care făptuitorul a înțeles să pună în practică activitatea ilicită, precum și din mijloacele folosite, se deduce că *a prevăzut* producerea pagubei și cel *puțin a acceptat-o*, dacă nu chiar *a dorit-o*.

*Fapta săvârșită din culpă.* Spre deosebire de aprecierea vinovăției în cazul faptelor comise cu intenție, aceasta devine mai dificilă când fapta este săvârșită din culpă, adică din imprudență sau neglijență. În ambele situații, procesul psihic complex prezintă anumite deficiențe datorită specificității sale cu privire la factorul intelectual și/sau volitiv. În cazul faptei comise din imprudență, făptuitorul prevede urmarea păgubitoare a activității sale, dar *crede sau speră*, în lipsa oricărui temei, că ea *nu va interveni*, iar, atunci când prejudiciul se produce din cauza unei activități neglijente, făptuitorul *nu prevede consecința*, deși trebuia și putea să o facă.

### **a) Principiul întemeierii răspunderii civile delictuale pe elementul subiectiv al culpei**

Pentru ca o persoană să fie obligată să repare prejudiciul cauzat alteia, prin fapta sa ilicită, nu este suficient să existe o *legătură obiectivă* de la cauză la efect între faptă și prejudiciu, ci este necesar ca fapta să fi fost săvârșită *din culpă*.

Răspunderea civilă delictuală implică deci și un element subiectiv: *aprecierea comportării autorului faptei dăunătoare*.

Dacă se constată că acesta a cauzat prejudiciul cu *intenție* sau din *neglijență ori imprudență*, el poate fi obligat la repararea pagubei, deoarece este în culpă.

Dacă însă conduita sa este apreciată ca fiind, din punct de vedere subiectiv, *lipsită de culpă*, răspunderea sa nu poate fi angajată.

Aceasta este esența principiului răspunderii civile delictuale întemeiate pe culpă, așa cum reiese el din art. 1349 C. civ. Potrivit acestui principiu, *victima trebuie să dovedească culpa autorului faptei dăunătoare* în scopul de a putea obține repararea prejudiciului suferit.

---

<sup>29</sup> A se vedea: L.R. Boilă, *Răspunderea civilă delictuală subiectivă*, Editura C.H. Beck, București, 2009, p. 70-71; A.-I. Căbulea, *Unele considerații referitoare la stabilirea vinovăției*, în „Dreptul” nr. 3/2015, p. 168-183.

Pentru a ușura situația victimei, culpa este *prezumată de lege* în două cazuri de răspundere pentru fapta altuia, prevăzută de art. 1372 C. civ. (răspunderea părinților pentru prejudiciile cauzate de copiii lor minori), iar din art. 1373 C. civ. rezultă că răspunderea comitenților pentru prejudiciile cauzate de prepușii lor, în funcțiile ce li s-au încredințat, există independent de culpa comitentului.

Codul civil prevede și două cazuri speciale de răspundere, la art. 1375 și 1376 pentru prejudiciile cauzate de animale și lucruri, iar în art. 1378 pentru prejudiciile cauzate de ruina edificiilor, survenită ca urmare a lipsei de întreținere sau a unui viciu de construcție, care constituie *excepții* de la principiul răspunderii subiective.

Cu excepțiile menționate, răspunderea civilă delictuală se întemeiază astfel, exclusiv, pe culpă, element subiectiv ce trebuie dovedit de victimă și care, în anumite cazuri prevăzute de lege, este prezumat.

Principiul întemeierii răspunderii civile delictuale pe elementul subiectiv al culpei, care implică aprecierea *atitudinii psihice* a autorului faptei dăunătoare, se justifică nu numai pe considerentul de ordin moral, potrivit căruia nimeni nu poate fi tras la răspundere atâta timp cât nu se abate de la conduita cerută de normele de conviețuire socială, dar și prin rolul de prevenire și educativ al instituției răspunderii. Știind că, dacă acționează cu intenție păgubitoare sau dacă are o conduită neglijentă ori imprudentă, va fi tras la răspundere, fiind obligat să repare prejudiciile cauzate în acest mod altora, fiecare membru al societății va fi determinat să se comporte cât mai corect în relațiile sociale, pentru a evita să suporte asemenea consecințe.

## **b) Formele culpei**

Codul civil se limitează a menționa că răspunderea intervine pentru „greșeală”, pentru „faptă” – în sensul intenției – precum și pentru „neglijență și imprudență”. În absența altor dispoziții ale legii, ne îndreptăm atenția spre art. 16 din Codul penal, care delimitează formele vinovăției: intenția și culpa. Intenția poate fi directă sau indirectă, în timp ce modalitățile culpei sunt imprudența și neglijența.

- *intenția directă* se caracterizează prin aceea că făptuitorul prevede rezultatul faptei și urmărește producerea lui;

- în cazul *intenției indirecte*, autorul prevede rezultatul faptei și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui;

- făptuitorul *imprudent* prevede urmarea socialmente periculoasă, dar nu o acceptă, socotind, fără temei, că nu se va produce; neglijența intervine atunci când autorul nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să îl prevadă.

## **c) Capacitatea civilă delictuală și vinovăția**

Prin *capacitate civilă delictuală* înțelegem aptitudinea persoanei de a răspunde din punct de vedere civil, impunându-i-se obligația de a repara prejudiciul cauzat prin faptele proprii.

Potrivit doctrinei noastre, dar și dispozițiilor Codului civil în vigoare, în structura răspunderii civile delictuale sunt incluse patru elemente: prejudiciul, fapta ilicită, legătura de cauzalitate și vinovăția<sup>30</sup>.

Astfel, remarcăm că și art. 1357 din actualul Cod civil, consacrat răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie, impune condiția *vinovăției persoanei responsabile* pentru antrenarea răspunderii: „(1) *Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare. (2) Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă*”.

După cum rezultă din această dispoziție legală, nu orice faptă a omului îi angajează răspunderea pentru prejudiciul cauzat victimei, ci numai acea faptă care s-a săvârșit *din culpă*. Or, pentru a imputa o culpă celui ce a comis fapta ilicită, este necesar ca autorul ei să fi fost capabil a-și da seama de fapta săvârșită și de urmările ei.

Existența capacității delictuale presupune prezența discernământului. Nu pot fi obligate la repararea pagubei decât persoanele care dispun de voință conștientă și de discernământul necesar evaluării semnificației și consecințelor juridice ale faptelor pe care le săvârșesc.

Lipsa discernământului echivalează cu lipsa vinovăției, deci răspunderea delictuală a făptuitorului nu poate fi angajată<sup>31</sup>. În acest sens, în art. 1349 C. civ., în mod expres a fost invocat discernământul persoanei vinovate: „(1) *Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane. (2) Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral*”.

Analiza discernământului reclamă examinarea situației anumitor categorii de persoane, precum cele în care făptuitorul este iresponsabil sau minor care nu răspunde penal<sup>32</sup>.

## 2. Răspunderea delictuală pentru fapta proprie

Art. 1357 C. civ., intitulat marginal „Condițiile răspunderii”, statuează că: „(1) *Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare. (2) Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă*”.

---

<sup>30</sup> Vinovăția a fost interpretată din perspectiva semnificațiilor sale etice, morale, privind conștientizarea de către făptuitor a pericolelor faptei sale (a se vedea L. Pop, în *Considerații generale privind obligațiile civile*, în L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, op. cit. 2013, p. 411).

<sup>31</sup> L.R. Boilă, *Considerații referitoare la răspunderea delictuală a persoanei lipsite de discernământ reglementată prin art. 1368 din actualul Cod civil*, în „Dreptul” nr. 5/2014, p. 87-111.

<sup>32</sup> C. Turianu, *Curs de drept civil. Introducere în dreptul civil*, Editura Universitară, București, 2012, p. 68-71.

## **A. Răspunderea civilă delictuală a minorilor și a persoanelor puse sub interdicție**

În ceea ce privește răspunderea delictuală pentru fapta proprie, Codul civil consacră *teza lipsei responsabilității interzișilor și minorilor pentru prejudiciul cauzat*, dacă nu se dovedește discernământul acestora la data săvârșirii faptei.

Ca regulă de principiu, alineatul 1 al art. 1366 C. civ. statuează în sensul că: „*Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani sau persoana pusă sub interdicție judecătorească nu răspunde de prejudiciul cauzat, dacă nu se dovedește discernământul său la data săvârșirii faptei.*”

Aceasta înseamnă că *făptuitorii minori care nu au împlinit vârsta de 14 ani și persoanele puse sub interdicție*, în baza unei hotărâri judecătorești definitive și irevocabile, *nu au capacitate delictuală*, deci *nu răspund* pentru prejudiciile pe care le produc decât în mod excepțional, dacă se demonstrează că au acționat într-un moment de luciditate, deci cu discernământ. Codul civil a instituit astfel o *prezumție legală relativă privind lipsa capacității delictuale*, prezumție care poate fi răsturnată dacă se demonstrează faptul că, în cauză, minorul sau bolnavul a acționat în mod conștient, cu discernământ.

În alin. 2 al art. 1366 C. civ. se arată că: „*Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani răspunde de prejudiciul cauzat, în afară de cazul în care dovedește că a fost lipsit de discernământ la data săvârșirii faptei.*”

Textul instituie regula generală potrivit căreia *persoanele care au împlinit vârsta de 14 ani au capacitate delictuală*, deci *răspund* pentru prejudiciile cauzate altor persoane. În această situație, *prezumția legală relativă privește existența capacității delictuale*, care poate fi răsturnată prin dovedirea contrariului, adică a lipsei discernământului, la momentul producerii faptei prejudiciabile.

Deși textul legal face referire doar la „minori”, această regulă poate fi aplicabilă tuturor persoanelor, inclusiv celor adulte, care au posibilitatea de a demonstra faptul că, vremelnic sau definitiv, au fost lipsite de discernământul faptelor lor. Aceasta ar fi situația bolnavilor psihic care, deși nu au fost puși sub interdicție, nu au putut conștientiza pericolul faptelor prejudiciabile.

## **B. Răspunderea altor persoane lipsite de discernământ**

Problema discernământului, ca o condiție necesară pentru angajarea răspunderii delictuale, este reglementată în art. 1367 C. civ. și cu privire la acea persoană care nu răspunde dacă „*în momentul în care a săvârșit fapta păgubitoare era într-o stare, chiar vremelnică, de tulburare a minții care l-a pus în neputință de a-și da seama de urmările faptei sale*” (alin. 1). Nu va beneficia de aplicarea acestor dispoziții cel a cărui asemenea stare „*a fost provocată de el însuși, prin beția produsă de alcool, de stupefiante sau de alte substanțe*” (alin. 2).

În practică, se constată că există cazuri în care lipsa discernământului se poate datora și unei situații excepționale, constând într-o *stare accidentală de tulburare a minții*, în care făptuitorul, în concret, nu a avut reprezentarea urmărilor faptei sale socialmente periculoase. Astfel, dacă o persoană prezumată ca având capacitate delictuală, atât din punct de vedere al

vârstei, cât și al stării sale de sănătate mintală, își pierde discernământul vremelnic sau definitiv, intempestiv, ca urmare a unui șoc psiho-traumatic, a unei boli, dacă a cauzat un prejudiciu altei persoane în această stare, nu va putea fi trasă la răspundere.

Rezultă că lipsa discernământului, în aceste situații, înlătură *total* vinovăția făptuitorului. Dovada unei asemenea situații poate fi realizată prin orice mijloace de probă, îndeosebi prin expertize medico-legale psihiatrice.

Eventuala *alterare* a discernământului nu este suficientă pentru ca făptuitorul să nu suporte despăgubirile datorate victimei. Astfel, potrivit alin. 2 al art. 1367 C. civ., dacă pierderea discernământului făptuitorului se datorează propriului său comportament concretizat prin consum de băuturi alcoolice, stupefiante sau alte substanțe interzise, acesta va răspunde pentru consecințele produse. Se va aprecia în sensul că în mod voit a procedat astfel, cunoscând efectele nocive ale beției voluntare sau ale consumului de asemenea substanțe care îl pot transforma într-un element periculos pentru cei din jurul său.

### **C. Răspunderea civilă delictuală a persoanei lipsite de discernământ**

În formularea art. 1368 alin. 1 C. civ.: „*Lipsa discernământului nu îl scutește pe autorul prejudiciului de plata unei indemnizații către victimă (...)*”, adăugându-se condiția „*(...) ori de câte ori nu poate fi angajată răspunderea persoanei care avea, potrivit legii, îndatorirea de a-l supraveghea.*”

Dispozițiile art. 1368 C. civ., care introduc conceptul *răspunderii subsidiare*, subliniază că, în centrul răspunderii civile, se află prejudiciul, iar sancționarea conduitei culpabile este mai puțin relevantă. Astfel, lipsa discernământului nu îl va scuti pe autorul prejudiciului de plata despăgubirilor, dacă nu va putea angaja răspunderea celui care avea obligația legală de a-l supraveghea. Această soluție s-a adoptat din considerente evidente de echitate, pentru protecția victimei.

Din analiza dispozițiilor art. 1368 C. civ., se desprind *două condiții speciale* pentru antrenarea *răspunderii civile delictuale subsidiare*:

a) *Fapta prejudiciabilă a fost săvârșită de o persoană lipsită de discernământ care, potrivit dreptului comun, nu răspunde pentru faptele sale.*

Autorul faptei ilicite, aflate în legătură de cauzalitate cu prejudiciul produs, este o persoană lipsită total de discernământ. Astfel, după cum am menționat, se prezumă că nu au discernământul faptelor lor minorii sub 14 ani și persoanele care au fost puse sub interdicție. Această prezumție legală este relativă, existând posibilitatea de a fi răsturnată, dacă se va dovedi științific faptul că persoana avea discernământ atunci când a săvârșit fapta ilicită.

În cazul persoanelor care au împlinit vârsta de 14 ani și care se aflau într-o stare, chiar vremelnică, de *tulburare a minții*, se prezumă că acestea au discernământul faptelor lor, ceea ce înseamnă că lipsa discernământului trebuie dovedită în fiecare caz în parte. În măsura în care lipsa discernământului s-a datorat propriei culpe (consum de alcool, stupefiante sau alte asemenea substanțe), autorul faptei ilicite este considerat că a acționat cu vinovăție, deci va fi obligat să răspundă.

b) Mecanismul răspunderii subsidiare poate fi declanșat numai când „(...) *nu poate fi angajată răspunderea persoanei care avea potrivit legii îndatorirea de a-l supraveghea*”. Aceasta presupune imposibilitatea antrenării răspunderii celor obligați să supravegheze minorul sau bolnavul psihic, astfel cum a fost reglementată în secțiunea a 4-a a capitolului IV al Codului civil, consacrată *Răspunderii pentru fapta altuia*.

În fine, art. 1369 alin. 1 C. civ., intitulat marginal „Răspunderea altor persoane”, statuează că „*Cel care l-a îndemnat sau l-a determinat pe altul să cauzeze un prejudiciu, l-a ajutat în orice fel să îl pricinuiască sau, cu bună știință, a tănuțit bunuri ce proveneau dintr-o faptă ilicită ori a tras foloase din prejudicierea altuia, răspunde solidar cu autorul faptei*”.

## **D. Răspunderea pentru fapta proprie a persoanei juridice**

### ***a) Aspecte specifice privind răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice***

Răspunderea civilă patrimonială a persoanei juridice poate fi după caz, o *răspundere contractuală* ori o *răspundere delictuală*.

La rândul său, răspunderea civilă delictuală poate fi o *răspundere pentru fapta proprie*, o *răspundere pentru fapta altuia* – de regulă, o răspundere în calitate de comitent, pentru faptele prepușilor săi, ori o *răspundere pentru prejudiciile cauzate de lucrurile, edificiile ori animalele care îi aparțin*.

În ce privește răspunderea persoanelor juridice pentru *pagubele pricinuite cu prilejul aducerii la îndeplinire a actelor administrative* – fie prin fapta organelor, fie prin aceea a prepușilor lor – aceasta a fost întotdeauna recunoscută în dreptul nostru; existența acestei răspunderi a fost expres confirmată – în aceste cazuri – și prin noul text constituțional, respectiv art. 126 alin. 6, care instituie, drept garanție constituțională a controlului legalității tuturor actelor administrative, calea contenciosului administrativ<sup>33</sup>.

Este necesar însă să diferențiem această categorie a răspunderii de *răspunderea cu caracter general ce incumbă tuturor persoanelor juridice* – inclusiv organelor administrației publice – *pentru actele intrând în circuitul raporturilor juridice civile* și în cadrul căreia stabilirea ilicității faptului ce a pricinuit paguba se face întotdeauna – în condițiile dreptului comun – de către instanțele judecătorești competente să hotărască asupra despăgubirii reclamate.

Art. 1358 C. civ., intitulat marginal „Criterii particulare de apreciere a vinovăției”, dispune că: „*Pentru aprecierea vinovăției se va ține seama de împrejurările în care s-a produs prejudiciul, străin de persoana autorului faptei, precum și, dacă este cazul, de faptul că prejudiciul a fost cauzat de un profesionist în exploatarea unei întreprinderi*”.

Preocupându-ne de răspunderea civilă delictuală *pentru fapta proprie*, se pune întrebarea, *în ce ipoteză va fi angajată o astfel de răspundere, în cazul persoanei juridice?*

---

<sup>33</sup> În acord cu prevederile art. 73 alin. 3 lit. k din Constituția revizuită, prin actuala Lege a contenciosului administrativ nr. 554/2004 (publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 1154 din 7 decembrie 2004), Legea nr. 29/1990 a contenciosului administrativ a fost abrogată expres.

„Când vorbim de organele persoanei juridice, nu avem în vedere două entități juridice de sine stătătoare: persoana juridică, pe de o parte, și organele acesteia, pe de altă parte. Ne aflăm în fața unei singure entități – persoana juridică - ce se exprimă prin organele sale”<sup>34</sup>.

Tocmai această idee constituie fundamentul art. 218 alin. 1 C. civ., în conformitate cu care „*Actele juridice făcute de organele de administrare ale persoanei juridice, în limitele puterilor ce le-au fost conferite, sunt actele persoanei juridice înseși.*”. Iar „*Faptele licite sau ilicite săvârșite de organele persoanei juridice obligă însăși persoana juridică, însă numai dacă ele au legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate.*” (art. 219 alin. 1 C. civ.).

Conchidem, pe baza acestor prevederi legale, că *răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice va fi angajată ori de câte ori organele acesteia, cu prilejul exercitării funcției ce le revine, vor fi săvârșit o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii.*

Întrucât ne aflăm în fața unei răspunderi pentru fapta proprie a persoanei juridice, faptă ce a fost săvârșită prin organele sale, urmează că:

- *dacă fapta nu a fost săvârșită de către organele persoanei juridice, ci de către un reprezentant al acesteia, cu prilejul exercitării atribuțiilor ce i-au fost încredințate, răspunderea civilă a persoanei juridice va fi angajată, însă nu ca o răspundere pentru fapta proprie, ci ca o răspundere pentru fapta altuia; fapta ilicită trebuie să fi fost săvârșită de către organele persoanei juridice cu prilejul exercitării funcției lor; aceasta înseamnă că fapta trebuie să se afle într-o conexiune necesară cu funcția respectivă, chiar dacă au fost depășite limitele legale ale funcției;*
- *pentru angajarea răspunderii, victima prejudiciului va trebui să facă proba elementelor răspunderii – prejudiciu, faptă ilicită, raport de cauzalitate, vinovăție – pornind de la fapta organelor persoanei juridice.*

**b) În ce privește răspunderea proprie a persoanelor fizice care intră în competența organelor persoanei juridice,** menționăm regula instituită prin art. 219 alin. 2 C. civ.: „*Faptele ilicite atrag și răspunderea personală și solidară a celor care le-au săvârșit, atât față de persoana juridică, cât și față de terți*”.

Două consecințe decurg din această regulă:

- *victima prejudiciului poate, la alegerea sa, să cheme în judecată pentru despăgubiri: fie persoana juridică, singură; fie persoana juridică în solidar cu persoanele fizice care, acționând ca organe ale persoanei juridice, au săvârșit fapta ilicită; fie numai aceste persoane fizice;*
- *persoana juridică, plătind despăgubiri, are dreptul să se întoarcă, printr-o acțiune în regres, împotriva persoanelor fizice din componența organelor de conducere, care au săvârșit fapta ilicită.*

Regresul persoanei juridice nu reprezintă altceva decât o aplicare a *subrogației legale* la care se referă art. 1596 lit. d C. civ. Într-adevăr, prin plata despăgubirilor cuvenite victimei, persoana juridică se subrogă în drepturile acesteia, deoarece ea este obligată pentru alții, adică pentru persoanele care constituie organele sale, de la care este firesc în cele din urmă să recupereze sumele plătite.

---

<sup>34</sup>A se vedea C. Stătescu, *Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 432.

### 3. Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia

Principiul care domină întreaga materie a răspunderii delictuale este reglementat de art. 1349 C. civ., potrivit căruia fiecare om este ținut să răspundă pentru propriile sale fapte. Acest principiu nu este însă suficient în toate cazurile, deoarece insolvabilitatea celui chemat la repararea pagubei ar putea zădărnici instituirea răspunderii civile. De aceea, în scopul apărării intereselor legitime ale persoanelor prejudiciate, legiuitorul a reglementat, pe lângă răspunderea *directă* pentru fapta proprie, și o altă răspundere, *indirectă*, complementară, a altor persoane, care doar se adaugă și completează răspunderea autorului direct al prejudiciului<sup>35</sup>.

Răspunderea pentru fapta altuia sau *răspunderea indirectă* este considerată o specie a răspunderii civile delictuale care derogă de la dreptul comun în materie și care se înfățișează sub forma prezumțiilor de răspundere stabilite de lege în sarcina unor persoane (având calitatea de părinți, cadre didactice, meseriași sau comitenți) pentru faptele ilicite cauzatoare de prejudicii, săvârșite de alte persoane (copii, elevi, ucenici sau prepuși) aflate în supravegherea, educarea, îndrumarea sau dispoziția lor.

Cât privește răspunderea pentru fapta altuia, Codul civil actual reglementează două astfel de cazuri: răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicție, precum și răspunderea comitentului pentru prepus. Ca element novator, art. 1372 C. civ. extinde sfera celor răspunzători pentru fapta prejudiciabilă săvârșită de aceștia: vor fi responsabili nu doar părinții, cadrele didactice și meseriașii, așa cum se prevedea în Codul civil din 1864, ci orice persoană care, conform legii, contractului sau unei hotărâri judecătorești, aveau obligația de supraveghere.

În acest context, se impune observația că, dacă răspunderea pentru fapta proprie constituie principiul general al răspunderii civile, înseamnă că răspunderea pentru fapta altuia nu poate avea decât un caracter derogator, de excepție de la regulă. Dar pentru că este o excepție de la regulă, răspunderea civilă pentru fapta altuia poate exista numai în măsura în care este reglementată expres printr-un text de lege, iar *interpretarea și aplicarea ei nu se pot extinde prin analogie*.

Aceasta înseamnă că răspunderea civilă delictuală pentru fapta altuia se va putea angaja numai în ipotezele și pentru persoanele indicate în art. 1372-1380 C. civ.

Rațiunea acestor reglementări derogatorii trebuie căutată în ideea că, în absența răspunderii pentru fapta altuia, victima ar putea rămâne nedespăgubită, deoarece unii dintre autorii direcți la care se referă prevederile Codului civil au un patrimoniu mai mult ca stare potențială decât ca o sumă de valori, astfel că nu pot asigura plata despăgubirilor cuvenite victimei, iar alții nu pot asigura o dezdăunare imediată și integrală, deoarece câștigurile lor din muncă sunt limitate și afectate în principal asigurării traiului zilnic.

Din această cauză, legiuitorul a trecut responsabilitatea pentru acoperirea prejudiciului, de pe umerii autorului direct, pe umerii părinților și comitenților.

În toate cazurile de răspundere delictuală pentru fapta altuia, se observă o legătură care unește pe cei declarați responsabili cu cei care au săvârșit nemijlocit fapta ilicită și prejudiciabilă.

Această legătură constă în autoritatea pe care legea le-o conferă celor proclamați răspunzători față de cei pentru care răspund. Corelativ, acestei autorități îi corespunde o subordonare.

---

<sup>35</sup> A se vedea: C. Stătescu, *Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altor persoane*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 6-19; P. Anca, *Răspunderea pentru prejudiciul pricinuit prin fapta altei persoane în reglementarea proiectului Codului civil*, în „Revista română de drept” nr. 5/1972, p. 14-34; L. Pop, *Răspunderea civilă contractuală pentru fapta altuia*, în „Dreptul” nr. 11/2003, p. 676.

Conținutul practic al raportului civil de răspundere indirectă este arătat explicit sau implicit în dispoziția normativă respectivă, cum ar fi îndatorirea de a supraveghea și educa pe copilul minor, sau îndrumarea și controlul activității prepusului în funcția încredințată<sup>36</sup>.

De remarcat faptul că, atunci când este vorba de raportul de cauzalitate în domeniul răspunderii civile delictuale indirecte, dar întemeiată pe o prezumția de culpă care nu a putut fi răsturnată, în cadrul nexului causal sunt cuprinse, pe lângă fapta care poate fi considerată drept cauza necesară a producerii prejudiciului, și acele condiții exterioare care doar *au contribuit* la realizarea efectului păgubitor, condiții care alcătuiesc o unitate indivizibilă cu împrejurarea causală, dobândind astfel, și ele, prin interacțiune cu aceasta, valoare causală. Este cazul acelor *condiții exterioare care au permis cauzei să acționeze*, care au înlesnit procesul causal, care au grăbit sau au favorizat acest proces ori i-au agravat rezultatele negative<sup>37</sup>.

Dacă am examina răspunderea pentru fapta altuia din punctul de vedere al necesității culpei autorului indirect, se constată că aceasta se împarte în două categorii distincte: răspunderea pentru fapta altuia care *nu se poate naște decât însoțită de o răspundere directă*, adică dublată de răspunderea pentru fapta proprie a părinților, cărora art. 1372 alin. 3 C. civ. le permite să facă dovada că *nu au putut împiedica săvârșirea faptului prejudiciabil*, și răspunderea pentru fapta altuia care *nu are la bază culpa autorului indirect*, ci doar a autorului nemijlocit, care este întemeiată pe ideea de *garanție obiectivă*, așa cum este răspunderea comitenților reglementată de art. 1373 alin. 3 C. civ.

## **A. Răspunderea pentru fapta minorului sau al celui pus sub interdicție**

### **a) Reglementare**

Acest caz de răspundere delictuală pentru fapta ilicită și cauzatoare de prejudiciu este reglementat în art. 1372 din Codul civil, text care:

În primul alineat stabilește sfera sau domeniul de aplicare, precum și condițiile speciale care trebuie să fie întrunite pentru angajarea acestei răspunderi. Astfel, textul dispune: „*Cel care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătorești este obligat să supravegheze unui minor sau o persoană pusă sub interdicție răspunde de prejudiciul cauzat altuia de către aceste din urmă persoane*”.

În alineatul 2 se prevede: „*Răspunderea subzistă chiar în cazul când făptuitorul, fiind lipsit de discernământ, nu răspunde pentru fapta proprie*”; din analiza textului rezultă că pentru angajarea răspunderii persoanei care are obligația de a supravegheze nu este necesar să fie prezente toate condițiile răspunderii pentru fapta proprie a autorului faptei ilicite și prejudiciabile; mai exact, acesta nu este necesar să aibă discernământul prezumat ori dovedit al faptei sale.

Alineatul 3 al aceluiași articol stabilește limitativ faptul că persoana obligată la supravegheze este exonerată de răspundere „*numai dacă dovedește că nu a putut împiedica faptul prejudiciabil*”.

---

<sup>36</sup> C. Stătescu, *op.cit.*, p. 19.

<sup>37</sup> A se vedea M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 131.

### ***b) Sfera persoanelor pentru care se răspunde***

Art. 1372 alin. 1 dispune că răspunderea se angajează pentru faptele ilicite și prejudiciabile ale copiilor minori, cât și pentru ale persoanelor puse sub interdicție judecătorească, indiferent de vârstă.

Așadar, în ceea ce îl privește pe autorul faptei ilicite și prejudiciabile, acesta trebuie ca, la data săvârșirii acelei fapte, să fi fost minor, adică să aibă vârsta sub 18 ani, ori să fie o persoană aflată sub interdicție judecătorească<sup>38</sup>. Această răspundere nu există în cazul în care autorul faptei prejudiciabile este o persoană majoră lipsită de discernământ și care nu este pusă sub interdicție judecătorească pentru alienație sau debilitate mintală.

### ***c) Persoanele chemate de lege să răspundă***

Din analiza aceluiași alin. 1 al art. 1372 C. civ. rezultă că răspunderea se angajează în sarcina *tuturor persoanelor* care au obligația prevăzută de lege, stabilită într-un contract ori prin hotărâre judecătorească, de a supraveghea pe minorul sau, după caz, persoana pusă la sub interdicție care a săvârșit fapta ilicită, cauzatoare de prejudicii în dauna unui terț<sup>39</sup>.

Obligația de supraveghere trebuie să fie deci prevăzută de lege, asumată printr-un contract sau stabilită printr-o hotărâre judecătorească.

Astfel, în ceea ce privește obligația de supraveghere a minorilor, ea este prevăzută expres de lege, în primul rând, în sarcina părinților; în acest sens, art. 493 C. civ. dispune: „*Părinții au dreptul și îndatorirea de supraveghere a copilului minor*”. Această obligație a părinților rezultă și din economia reglementărilor în materia ocrotirii minorilor, chiar fără a fi menționată explicit; astfel, art. 487 C. civ. prevede: „*Părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestui (...)*”. Obligația părinților de creștere a copilului are un conținut larg, întrucât include în mod necesar și implicit și obligația de supraveghere<sup>40</sup>. De asemenea, obligația părinților de a îndruma și supraveghea copilul minor poate fi dedusă și din prevederile art. 32 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată. Obligația în discuție incumbă fără deosebire părinților firești și, după caz, părinților adoptatori.

Alte persoane cărora le revine obligația de supraveghere sunt: tutorii minorului și tutorii interzișilor judecătorești; cadrele didactice din învățământul preuniversitar; meseriașii care instruiesc ucenicii; persoanele cărora un copil minor le este dat în plasament prin hotărâre judecătorească; asistenții maternali; persoanele care în calitate de profesioniști își asumă misiunea

---

<sup>38</sup> Astfel, art. 38 alin. 2 C. civ. dispune: „*Persoana fizică devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani*”. Iar art. 164 C. civ. prevede că pot fi puși sub interdicție majorii și minorii care au vârsta între 14-18 ani în situația în care, din cauza alienației sau debilității mintale, nu au discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele lor.

<sup>39</sup> Așadar, față de anteriorul Cod civil, care prevedea expres și restrictiv că răspunderea se angajează numai în sarcina părinților, institutorilor și artizanilor (cadrelor didactice și meseriașilor), textul art. 1372 alin. 1 din actualul Cod civil instituie răspunderea *oricărei persoane* care are obligația de a supraveghea pe minorul sau interzisul judecătoresc al faptei ilicite și prejudiciabile.

<sup>40</sup> Pentru dezvoltări în ceea ce privește dreptul și obligația părinților de a-i supraveghea pe copiii lor minori, a se vedea: Fr. Deak, *Răspunderea pentru fapta altuia*, în „*Răspunderea civilă*” de I. Anghel, Fr. Deak, P. Popa, Editura Științifică, București, 1970, p. 147-159; M. Eliescu, *op. cit.*, p. 255; L. Pop, *Reglementarea răspunderii civile delictuale pentru fapta altuia în textele noului Cod civil*, în „*Dreptul*” nr. 5/2010, p. 11-39.

de a instrui, reeduca, trata, recupera sau organiza timpul liber al minorilor și bolnavilor psihici aflați sub interdicție; unitățile sanitare publice în care află internați bolnavii psihici aflați sub interdicție.

#### ***d) Fundamentul răspunderii delictuale pentru faptele ilicite ale minorilor și interzișilor judecătorești***

Potrivit dispoziției art. 1372 alin. 3 C. civ., „*Cel obligat la supraveghere este exonerat de răspundere numai dacă dovedește că nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă. În cazul părinților sau, după caz, al tutorilor, dovada se consideră a fi făcută numai dacă ei probează că fapta copilului constituie urmarea unei alte cauze decât modul în care și-au îndeplinit îndatoririle decurgând din exercițiul autorității părintești*”. Totodată, cât privește corelarea dintre formele de răspundere, art. 1374 alin. 2 C. civ. stabilește că părinții sunt exonerati dacă probează angajarea răspunderii persoanelor care aveau obligația de supraveghere.

Atunci când precizează că exonerarea de răspundere poate interveni numai dacă cel obligat la supraveghere „*nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă*”, legiuitorul sugerează faptul că această dispoziție trebuie interpretată în sensul că răspunderea în discuție este una *obiectivă, fără culpă*<sup>41</sup>. Pe cale de consecință, trebuie făcută dovada unei *cauze străine*<sup>42</sup> care l-a pus pe cel chemat să răspundă în situația de a nu putea împiedica fapta prejudiciabilă, cauză care poate consta în forța majoră, fapta victimei și fapta unei terțe persoane.

Așadar, răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub de interdicție nu depinde de existența sau inexistența vinovăției persoanei răspunzătoare; răspunderea analizată este o răspundere fără culpă, obiectivă, care nu poate fi înlăturată decât prin dovada cauzei străine.

#### ***e) Condițiile existenței răspunderii pentru fapta altuia***

##### *Condițiile generale*

În mod analog răspunderii pentru fapta proprie, condițiile generale ce trebuie întrunite cumulativ sunt prejudiciul cauzat altuia, fapta ilicită a minorului sau interzisului judecătoresc și raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

Vinovăția sau culpa autorului faptei prejudiciabile nu este o condiție necesară existenței acestei răspunderi; este ceea ce rezultă din prevederea art. 1372 alin. 2, care dispune că „*Răspunderea subzistă chiar și în cazul când făptuitorul, fiind lipsit de discernământ, nu răspunde pentru fapta proprie*”.

##### *Condițiile speciale*

Alături de aceste condiții cu valoare generală, răspunderea pentru fapta altuia intervine, conform textului art. 1372 alin. 1, numai dacă sunt întrunite încă două condiții speciale care se grefează pe cele generale: minoritatea sau, după caz, statutul juridic de persoană pusă sub interdicție al autorului faptei ilicite și prejudiciabile; existența obligației de supraveghere a autorului faptei prejudiciabile în sarcina persoanei răspunzătoare, obligație născută direct din lege, dintr-un contract ori stabilită prin hotărâre judecătorească.

---

<sup>41</sup> Tribunalul Suprem, s. civ. dec. nr. 6/1973, în *Culegere de decizii 1973*, p. 51.

<sup>42</sup> În legătură cu noțiunea de „cauză străină”, a se vedea M. Eliescu, *op. cit.*, p. 200.

*Minoritatea sau, după caz, statutul de persoană pusă sub interdicție* trebuie să existe în momentul în care autorul prejudiciului a săvârșit fapta ilicită și păgubitoare; în ceea ce privește minoritatea, nu se face deosebire între minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, când este prezumat de lege că nu are discernământ, și minorul între 14-18 ani care, dimpotrivă, este prezumat că are discernământ în plan delictual (art. 1366 C. civ.).

În ceea ce privește cea de a doua condiție specială, este necesar ca *fapta ilicită și prejudiciabilă să fie săvârșită de minorul sau de interzisul judecătoresc aflat în cauză după momentul nașterii efective a obligației de supraveghere în sarcina persoanei răspunzătoare*. Prin obligația de supraveghere se înțelege îndatorirea și puterea persoanei în sarcina căreia s-a născut de a organiza, dirija și controla activitatea autorului faptei ilicite și prejudiciabile; și aceasta deoarece persoana aflată sub supraveghere este un minor sau interzis judecătoresc, adică o persoană care datorită stării fizice sau psihice trebuie să se afle în îngrijirea și sub autoritatea unei alte persoane.

## **B. Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului**

Potrivit prevederilor art. 1373 C. civ., *„Comitentul este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepușii săi ori de câte ori fapta săvârșită de aceștia are legătură cu atribuțiile ori cu scopul funcțiilor încredințate”*. În alin. 2 al art. 1373 C. civ. este formulată o definiție a noțiunii de „comitent”, prin desemnarea sferei persoanelor responsabile: *„Este comitent cel care, în virtutea unui contract sau în temeiul legii, exercită direcția, supravegherea și controlul asupra celui care îndeplinește anumite funcții sau însărcinări în interesul său ori al altuia”*.

O cauză specială care înlătură răspunderea comitentului a fost precizată în alineatul 3 al art. 1373 C. civ.: *„Comitentul nu răspunde dacă dovedește că victima cunoștea sau, după împrejurări, putea să cunoască, la data săvârșirii faptei prejudiciabile, că prepusul a acționat fără nicio legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate”*.

Comitenții răspund de prejudiciul cauzat de prepușii lor în funcțiile ce li s-au încredințat. Formularea primului alineat al art. 1373 C. civ. se referă la condiția specială (pentru antrenarea răspunderii comitentului) ca fapta prepușilor să aibă legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate<sup>43</sup>.

Deși Codul civil nu prevede în mod explicit condiția raportului de subordonare pentru angajarea răspunderii, totuși ea rezultă din folosirea noțiunilor de comitent și prepus, mai ales că textul se referă și la încredințarea unor anumite funcții uneia dintre părți de către cealaltă. Astfel, prepușenia implică un raport de conducere și disciplină, în care prepusul se află față de comitent, din punct de vedere juridic, atunci când aduce la îndeplinire sarcina primită<sup>44</sup>.

---

<sup>43</sup> E. Lipcanu, *Unele reflecții asupra reglementării răspunderii comitenților pentru prepuși în noul Cod civil român*, în „Dreptul” nr. 1/2010, p. 31-42.

<sup>44</sup> A se vedea L.R. Boilă, *Fundamentarea obiectivă a răspunderii comitentului în noul Cod civil*, în „Dreptul” nr. 2/2010, p. 43-75.

## ***a) Condițiile răspunderii***

### *Condițiile generale*

Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului există ori de câte ori sunt dovedite condițiile generale ale răspunderii civile delictuale: fapta ilicită a prepusului, prejudiciul, raportul de cauzalitate și vina prepusului.

Ultima cerință a generat controverse, existând și opinii potrivit cărora comitentul răspunde, fiind suficient să se dovedească primele trei elemente<sup>45</sup>.

### *Condițiile speciale*

Două cerințe speciale particularizează responsabilitatea comitentului: raportul de prepușenie și săvârșirea faptei de către prepus în cadrul exercitării funcțiilor ce i sau încredințat de către comitent.

- *Existența raportului de prepușenie la data săvârșirii faptei prejudiciabile.* Prin raport de prepușenie înțelegem relația de subordonare dintre prepus și comitent, în cadrul căreia comitentul a încredințat o funcție prepusului, iar acesta a acceptat să o primească.

Izvoarele raportului de prepușenie sunt: contractul de muncă (caracterizat prin subordonarea persoanei încadrate în muncă față de unitatea la care își desfășoară activitatea), contractul de antrepriză și contractul de mandat, dacă antreprenorul și mandatarul acceptă să se situeze sub autoritatea clientului, respectiv a mandantului; regiile autonome, societățile comerciale constituite potrivit Legii nr. 31/1990 (republicată) și Legii nr. 15/1990, precum și societățile agricole întemeiate pe Legea nr. 36/199 .

Alte surse ale prepușeniei pot fi relațiile dintre membrii unui colectiv – o persoană face un serviciu colegului său – raporturile de familie etc. Este vorba de așa-numiți „prepuși ocazionali”.

- *Săvârșirea faptei în exercițiul funcțiilor încredințate de comitent prepusului.* Cu privire la această condiție s-au dat două interpretări<sup>46</sup>.

Potrivit interpretării *restrictive*, suntem în prezența răspunderii comitentului numai dacă săvârșirea faptei ilicite s-a circumscris limitelor funcției încredințate prepusului<sup>47</sup>.

---

<sup>45</sup> Cu privire la adnotarea în practica judiciară a răspunderii fără culpă pentru repararea de către comitenția prejudiciilor cauzate de prepuși, a se vedea: A. Ionașcu, *Examen teoretic al practicii judiciare privind răspunderea fără culpă pentru repararea prejudiciului cauzat de prepuși sau de lucruri*, în „Revista română de drept” nr. 2/1978, p. 27 și urm.; R. Petrescu, *Răspunderea fără culpă în lumina unor prevederi din proiectul Codului civil*, în „Revista română de drept” nr. 4/1973, p. 42-52.

<sup>46</sup> Cu privire la teoriile elaborate pentru fundamentarea răspunderii comitentului, a se vedea I. Lulă, *Garanția, fundamentul răspunderii civile a comitentului*, în „Dreptul” nr. 10-11/1995, p. 58-63; idem, *Răspunderea comitentului are un caracter accesoriu sau constituie o obligație principală?*, în „Dreptul” nr. 9/1995, p. 32-35.

<sup>47</sup> În practica judiciară (Tribunalul Suprem, secția civilă, decizia nr. 2162/1976) s-a decis că ordinul superiorului exclude caracterul ilicit al faptei păgubitoare pentru cel ce a săvârșit-o, dar numai în măsura în care acesta era îndreptățit prin ordin să o săvârșească, iar ordinul a fost dat de o autoritate competentă, în temeiul și în condițiile legii. Astfel, fapta unui ostaș, care își îndeplinește serviciul militar în termen, de a conduce un autoturism, proprietate personală a unui ofițer și în interesul acestuia, nu constituie executarea unei obligații ce ar decurge din satisfacerea stagiului militar. Sub acest aspect, reglementările militare prevăd că inferiorii în grad trebuie să execute, fără nici un fel de obiecții, cerințele superiorilor, dar, în același timp, mai dispun că superiorii trebuie să aibă în vedere ca cerințele lor să nu contravină dispozițiilor sus indicate. Or, folosirea în interes personal a serviciilor unui militar în subordine fiind contrară

Interpretarea *extensivă* concluzionează că există răspundere din partea comitentului și în acele cazuri în care prepusul a abuzat de funcția încredințată, dacă i-a depășit limitele, funcția fiind doar prilejul ce a făcut posibilă fapta prejudiciabilă.

Dacă se adoptă cea de-a doua teză, răspunderea comitentului trebuie circumscrisă unor limite normale și raționale, sens în care facem câteva precizări:

- comitentul nu răspunde în cazul în care prepusul a săvârșit o faptă ilicită ce nu are legătură cu exercițiul funcției încredințate (de exemplu, fapta este comisă de prepus în timpul concediului său de odihnă).

- comitentul nu răspunde dacă cel prejudiciat a știut că prepusul acționează în interesul său propriu ori cu depășirea atribuțiilor ce decurg din funcția încredințată, și nici atunci când activitatea prepusului a ieșit din sfera de activitate în care comitentul exercita controlul asupra sa.

### ***b) Efectele răspunderii instituite în sarcina comitentului***

Victima are posibilitatea de a obține satisfacție fie de la comitent ( art. 1372 C. civ. ), fie de la prepus (art. 1349 C. civ.), fie de la comitent și prepus, în solidar (art. 1382 C. civ.)<sup>48</sup>.

În condițiile în care prepușii unor comitenți diferiți cauzează un prejudiciu comitentului unuia dintre ei, ceilalți comitenți răspund solidar, proporțional cu culpa propriului său prepus.

Reparând paguba provocată de prepusul său, comitentul poate regresa împotriva acestuia. În acțiunea de regres a comitentului<sup>49</sup>, acesta nu va mai fi nevoit să dovedească culpa prepusului, deoarece justificarea acțiunii sale o constituie hotărârea definitivă pe baza căreia a fost obligat la despăgubiri și a efectuat plata. Aceasta evident nu înseamnă că pârâtul din acțiunea în regres nu va putea dovedi culpa reclamantului, în raporturile dintre ei.

Într-adevăr, pentru ca comitentul să poată fi obligat în baza art. 1372 C. civ., se cer îndeplinite trei condiții: existența raportului de prepușenie între cel care răspunde și cel care a comis fapta; prepusul să fie în culpă; faptul să fi fost comis în exercițiul funcțiunii.

Deci, dacă prepusul nu este în culpă, nu este vina lui sau este caz de forță majoră, nu răspunde nici comitentul. Neexistând elementul culpei, nu răspunde nici cel ce este prezumat în

---

prevederilor regulamentare, o atare activitate nu se desfășoară în cadrul raporturilor de autoritate ierarhică și, ca urmare, nu poate da naștere unui raport de prepușenie. În acest caz, comitentul este garantul efectelor patrimoniale negative ale faptei prepusului, care a lucrat pentru el și s-a supus directivelor date de el, astfel încât este angajată propria sa răspundere, pentru repararea pagubei provocate de prepus în îndeplinirea însărcinării ce i s-a încredințat.

<sup>48</sup> Prin art. 1382 C. civ. (potrivit căruia „*Cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuti solidar la reparații față de cel prejudiciat*”) se consacră expres solidaritatea pentru repararea prejudiciului cauzat printr-o faptă ilicită imputabilă mai multor persoane. Solidaritatea pasivă derivă dintr-o legătură convențională sau stabilită de lege, care se opune la împărțirea creanței față de creditor, în sensul că fiecare din codebitori este considerat ca singur debitor, astfel că plata făcută de unul din ei liberează pe ceilalți în raporturile lor cu creditorul. Dreptul creditorului de a cere prestația integrală de la oricare din debitori solidari nu derivă deci din natura prestației, ci apare ca o garanție personală care permite creditorului să fie ferit de riscul insolabilității unora dintre ei.

<sup>49</sup> Prin drept de regres înțelegem, în general, dreptul persoanei care a suferit o pagubă prin plata ce a trebuit să o facă altei persoane, de a cere restituirea sumei plătite de la cel care are o răspundere, în tot sau în parte, pentru plata efectuată. În privința regresului în materie de răspundere civilă delictuală care prezintă aspecte specifice atunci când este consecința solidarității. A se vedea N.D. Ghimpa, *Acțiunea în regres în domeniul răspunderii civile delictuale*, în „Revista română de drept” nr. 2/1971, p. 15-27.

culpă pe baza art. 1372 C. civ., iar dacă se face, în schimb, dovada culpei proprii a acestuia potrivit art. 1349 C. civ., nu i se mai poate aplica prezumția din art. 1372 C. civ.

### **3. Răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general, animale și ruina edificiului**

Codul civil, alături de *răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie*, prevăzută în art. 1357, respectiv în art. 1372 și 1373, *pentru fapta altor persoane*, reglementează *răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate de animale și lucruri*, în art. 1375 și 1376, respectiv, *răspunderea civilă delictuală obiectivă „independent de orice culpă”*. Desemnarea persoanei responsabile are drept criteriu exercitarea pazei lor juridice, potrivit art. 1377. Prin art. 1378 a fost reglementată încă o ipoteză de răspundere civilă delictuală pentru „*fapta unui lucru*”, anume *ruina unui edificiu*, când proprietarul acestuia este obligat să dezdăuneze victima pentru daunele produse, dar numai dacă s-au datorat unui viciu de construcție sau lipsei de întreținere<sup>50</sup>.

#### ***A. Răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate de lucruri***

Art. 1349 alin. 3 și 4 C. civ. statuează că „(3) *În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa, precum și de ruina edificiului.* (4) *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de produsele cu defecte se stabilește prin lege specială*”.

Codul civil român consacră, cu valoare de principiu, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în art. 1376: „*Oricine este obligat să repare, independent de orice culpă, prejudiciul cauzat de lucrul aflat sub paza sa.*”.

Pentru a deosebi răspunderea instituită prin acest text de lege de răspunderea proprie, prevăzută de art. 1349 C. civ., doctrina acceptă distincția dintre „fapta lucrului”<sup>51</sup> și „fapta omului”. Delimitarea poate fi făcută în plan causal, stabilindu-se în ce măsură prejudiciul este o consecință directă a activității omenești, în care lucrul este doar folosit în acest scop, sau activitatea ori inactivitatea lucrului a produs prejudiciul. De aceea, în fiecare caz în parte, este esențial să fie stabilită relația dintre aceste două posibile componente ale unei acțiuni sau inacțiuni cauzatoare de prejudicii<sup>52</sup>. În acest sens, în plan causal, prejudiciul trebuie să fie produs în mod *obiectiv* și *necesar* prin fapta lucrului, chiar și în situația în care nu a făcut decât „(...) să înlesnească procesul producerii prejudiciului, grăbind sau favorizând dezvoltarea acestui proces sau menținând ori agravând rezultatele lui negative”<sup>53</sup>. În acest sens, fapta lucrului trebuie să fie decisivă, respectiv că lucrul este implicat efectiv, fie cu un rol activ, fie pasiv, dar a declanșat mecanismul producerii

---

<sup>50</sup> A se vedea Lacrima Rodica Boilă, *Răspunderea civilă delictuală pentru pagube cauzate de lucruri și animale*, în „Dreptul” nr. 8/2014, p. 53-70.

<sup>51</sup> C. Stătescu, *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale, edificii și de lucruri în general*, în „Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor”, de C. Stătescu, C. Birsan, Editura Academiei, București, 1981, p. 288.

<sup>52</sup> *Ibidem*.

<sup>53</sup> M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei, București, 1972 p. 355.

prejudiciului, altfel spus, este „instrumentul producerii prejudiciului”. Desigur, dacă fapta omului, adică a paznicului juridic al lucrului, săvârșită cu vinovăție, a fost preponderantă în cauzarea prejudiciului, sunt incidente dispozițiile art. 1349 C. civ., ceea ce exclude incidența forței majore și a cazului fortuit<sup>54</sup>.

Într-adevăr, exonerarea de răspundere a celui ce are în paza sa juridică lucrul nu poate avea loc într-o situație caracterizată ca fiind un caz fortuit. Astfel, de exemplu, împrejurări ca ruperea unei piese, spargerea unui cauciuc sau blocarea sistemului de frânare ca urmare a unei defecțiuni a autovehiculului, în strânsă legătură cu lucrul, sunt cazuri fortuite și, ca atare, față de prezumția de responsabilitate prevăzută de text, nu constituie pentru el cauze de exonerare de răspundere.

Cel ce are în paza sa un lucru nu poate fi exonerat de răspundere chiar dacă ar dovedi că nu este în culpă, întrucât a îndeplinit cu maximum de diligență obligațiile de pază ce-i revin<sup>55</sup>. De asemenea, paznicul nu se poate exonera de răspundere prin dovada că prejudiciul se datorează unor vicii ascunse ale lucrului, a căror existență nu numai că nu îi este imputabilă, dar, neputând-o prevedea, nu a fost în măsură să preîntâmpine prejudiciul ce ele au cauzat<sup>56</sup>.

#### *a) Fundamentarea răspunderii pentru lucruri. Precizări terminologice*

Prin art. 1376 din Codul civil, a fost instituită răspunderea pentru lucruri, bazată pe o prezumție de culpă, prin lucruri susceptibile de a cauza prejudicii înțelegându-se orice bunuri mobile sau imobile care se află în mișcare. Această prezumție de răspundere se bazează pe ideea că persoana care are paza legală a lucrului nu și-a îndeplinit o obligație de rezultat, temeiul răspunderii justificându-se pe lipsa de pază a lucrului.

Dispozițiile art. 1375 C. civ. și alin. 1 al art. 1376 C. civ. fac referire la „paza” animalului și a lucrului, pentru ca în art. 1377 C. civ. să fie formulată definiția pazei juridice: „În înțelesul dispozițiilor Art. 1375 și 1. 376, are paza animalului sau a lucrului proprietarul ori cel care, în temeiul unei dispoziții legale sau al unui contract ori chiar numai în fapt, exercită în mod independent controlul și supravegherea asupra animalului sau a lucrului și se servește de acesta în interes propriu”.

Înțelesul termenului *lucru*<sup>57</sup> cunoaște o largă evoluție jurisprudențială. Textul amintit reglementează răspunderea pentru lucruri<sup>58</sup>, în general, fără a deosebi după cum lucrurile sunt periculoase ori nepericuloase, mobile sau imobile.

---

<sup>54</sup> Idem. Victima trebuie să demonstreze că prejudiciul a fost cauzat prin comportamentul anormal al lucrului aflat sub paza juridică a persoanei responsabile, care, în apărare, va putea dovedi faptul că prejudiciul s-a datorat unor cauze externe independente de „fapta” lucrului. Referitor la cazul fortuit, autorul atrage atenția că exclude vinovăția paznicului juridic, însă nu-l exonerează de răspundere.

<sup>55</sup> A se vedea R. Sanilevici, R. Dumitru (I); P. Anca (II); *Răspunderea pentru viciile ascunse ale lucrului ce a cauzat prejudiciul*, în „Revista română de drept” nr. 4/1968, p. 69-78.

<sup>56</sup> Paznicul nu se poate exonera de răspundere dar poate să se îndrepte pe calea acțiunii în regres, împotriva celui care este chemat să răspundă, față de el, pentru pagubele produse de viciile lucrului. Acțiunea în regres se întemeiază pe obligația de garanție a vânzătorului, respectiv a furnizorului pentru viciile ascunse ale lucrului, obligație ce izvorăște din contractul încheiat. În principiu, regresul poate avea loc sau pe calea unei chemări în garanție sau pe calea unei acțiuni separate.

<sup>57</sup> A se vedea Fr. Deak, *Noțiunea de lucru și persoanele între care se angajează răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de lucruri*, în „Justiția nouă” nr. 10/1996, p. 32-52.

<sup>58</sup> A se vedea: Fr. Deak, *Condițiile și fundamentul răspunderii pentru prejudiciile cauzate de lucruri*, în „Revista română de drept” nr. 1/1967, p. 18-35; R. Petrescu, *Unele aspecte cu privire la răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucrurile ce avem sub pază*, în „Justiția nouă” nr. 8/1966, p. 83-95; N. Ghimpa, T. Munteanu, *Contribuții la o viitoare legiferare a răspunderii pentru prejudiciile cauzate de lucruri*, în „Revista română de drept” nr. 9/1967, p. 107-114.

În ce privește noțiunea de *pază* la care se referă aici legea, este necontestat că ea nu are în vedere paza materială, ci „paza juridică”<sup>59</sup> ce-i revine în principiu proprietarului, care are dreptul și obligația de control și directivă asupra lucrului, astfel că este îndreptățit să ia măsurile necesare pentru ca lucrul să nu se afle în situația de a cauza altora un prejudiciu.

Prin urmare, paza juridică își are temeiul într-o situație de fapt și nu implică în mod necesar ca proprietarul să dețină material lucrul, fiind suficient ca paznicul să păstreze lucrul în serviciul său și să aibă asupra lui puterea de directivă și control chiar și numai intelectual<sup>60</sup>.

În cazul în care proprietarul lucrului transmite altei persoane paza juridică a acestuia în baza unei convenții, ori o pierde, prezumția de răspundere a sa nu mai operează, deoarece, într-o atare situație, nu este vorba de neîndeplinirea unei obligații de rezultat din partea sa.

Nu poate fi vorba însă de transmiterea pazei juridice în cazul în care proprietarul încredințează lucrul unui prepus al său, întrucât existența raportului de subordonare a prepusului implică menținerea dreptului și obligației proprietarului de control și directivă asupra lucrului.

Cât privește pierderea de către proprietar a pazei juridice, aceasta poate avea loc în cazul sustragerii frauduloase a lucrului și exclude culpa sa personală.

Facem mențiunea că, de cele mai multe ori, păzitorul juridic este același cu păzitorul material al bunului. Păzitorul material răspunde în baza art. 1349 C. civ., în timp ce răspunderea păzitorului juridic se întemeiază pe art. 1376 C. civ.

În literatura juridică se consideră, avându-se în vedere conținutul dreptului de proprietate și dispozițiile art. 1376 C. civ., că paza juridică aparține, în primul rând, proprietarului, deoarece, în această calitate, până la proba contrară, el are puterea de folosință, direcție și control asupra lucrului, în mod independent<sup>61</sup>.

S-a ajuns la instituirea unei adevărate prezumții simple, în sensul că paza juridică a unui lucru care a cauzat un prejudiciu aparține proprietarului, în măsura în care el nu dovedește că aceasta a trecut asupra altei persoane.

S-a statuat că proprietarul rămâne păzitor juridic dacă a pierdut bunul și că, dimpotrivă, nu răspunde dacă l-a abandonat<sup>62</sup>.

În ceea ce privește cazul proprietății pe cote-părți sau în devălmășie, în literatura juridică s-a considerat că toți coproprietarii lucrului care a cauzat prejudiciul vor răspunde proporțional cu

---

<sup>59</sup> A se vedea Fr. Deak, Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri și animale, în „Răspunderea civilă” de I. Anghel, Fr. Deak, M. Popa, Editura Științifică, București, 1970, p. 190-196; I. Lulă, *Observații asupra pazei juridice și capacității delictuale*, în „Dreptul” nr. 3/1996, p. 18-28; Gh. Tomșa, *Răspunderea civilă pentru prejudiciile cauzate de lucrurile pe care le avem sub pază*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 53; Gh. Tomșa, *Considerații asupra reglementării răspunderii pentru prejudiciile cauzate de lucruri în proiectul Codului civil*, în „Revista română de drept” nr. 10/1973, p. 29-36; V. Negruț, *Distincția dintre forța majoră și cazul fortuit în răspunderea civilă pentru fapta lucrului cu privire specială la autovehicule*, în „Revista română de drept” nr. 12/1971, p. 70-73; idem, *Funcționarea răspunderii civile pentru prejudiciile cauzate de ciocnirea de autovehicule*, în „Revista română de drept” nr. 6/1973, p. 40-44.

<sup>60</sup> Insuficiențele criteriului profitului și criteriului dreptului de direcțiune au determinat afirmarea criteriului direcțiunii intelectuale. În conformitate cu acest din urmă criteriu, paznicul juridic este cel care avea putere de comandă asupra lucrului în momentul cauzării prejudiciului, avea o autoritate pe care o exercita în mod independent, chiar în lipsa unui raport juridic. Pentru angajarea răspunderii este suficient ca păzitorul să aibă direcțiunea intelectuală a lucrului, chiar dacă nu se găsește într-un contact material, nemijlocit cu acesta.

<sup>61</sup> A se vedea M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, 1972, p. 341.

<sup>62</sup> Idem, p. 339.

partea lor de proprietate, fiindcă ne găsim în prezența unei răspunderi fără culpă, care îmbracă forma unei obligații de garanție<sup>63</sup>.

Pot fi paznici juridici atât persoanele fizice cât și persoanele juridice<sup>64</sup>. Intră în sfera păzitorilor juridici și cei care au dobândit în mod nelegitim puterea de comandă asupra lucrului, inclusiv posesorii de rea-credință (hoți, uzurpatori).

#### *b) Condițiile și efectele răspunderii pentru lucruri*

După cum s-a arătat, antrenarea răspunderii pentru prejudiciile cauzate de lucruri este triplu condiționată de existența unui prejudiciu, a raportului de cauzalitate dintre fapta lucrului și prejudiciu și a calității de păzitor juridic a celui chemat să răspundă<sup>65</sup>.

Acesta din urmă poate fi exonerat de răspundere dacă face dovada că lucrul a cauzat prejudiciul datorită forței majore – împrejurare externă și invincibilă fără relație cu lucrul care a provocat daune sau cu însușirile sale naturale –, faptei unui terț sau culpei victimei<sup>66</sup>. Nu mai puțin, în cazul locațiunii, paza juridică poate fi scindată între locator și locatar după distincția că, dacă prejudiciul se leagă de structura lucrului, răspunde locatorul (proprietarul), iar dacă este consecința utilizării folosinței acestuia, răspunde locatarul<sup>67</sup>.

Ca efect al întrunirii condițiilor menționate, victima se poate îndrepta cu acțiune în reparare împotriva paznicului material, în măsura în care, în privința lui sunt întrunite cerințele art. 1349 C. civ.

---

<sup>63</sup> A se vedea I. Lulă, *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în unele situații speciale*, nota I, în „Revista română de drept”, nr. 8/1981, p. 15.

<sup>64</sup> În ce privește sfera persoanelor responsabile pentru prejudiciile cauzate de lucruri și animale, a se vedea Lacrima Rodica Boilă, *Paza juridică a lucrurilor și a animalelor în lumina Codului civil actual*, în „Dreptul” nr.9/2014, p. 35-49. Doctrina a statuat că are calitatea de paznic juridic numai acea persoană fizică sau juridică care, în mod legitim, întemeindu-se pe un drept, exercită în mod independent asupra lucrului puterea sa de direcție, control și supraveghere. Acest criteriu al direcțiunii intelectuale asupra lucrului este unanim împărtășit de literatura și practica judiciară la care autorul face citat trimitere, întrucât oferă posibilitatea de a se face o distincție între deținerea legitimă sau abuzivă a lucrului, respectiv între cel care are această calitate în mod legal și delincventul care a intrat ilicit în posesia lucrului.

<sup>65</sup> A se vedea: C. Stătescu, *Fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, ca izvor de obligații* (Răspunderea civilă delictuală), în *”Dreptul civil. Teoria generală a obligațiilor”* de C. Stătescu, C. Bîrsan, Editura All, București, 1992, p. 272-273; I. Pop, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 302-303; I. Lulă (I), Ș. Beligrădeanu (II), *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în unele situații speciale*, în „Revista română de drept”, nr. 8/1981, p. 14-21.

<sup>66</sup> A se vedea C. Stătescu, *op.cit.*, p. 273 și urm.; I. Lulă, *Observații asupra relației cauzale complexe dintre forța majoră și fapta lucrului*, în „Dreptul” nr. 1/1996, p. 63-68. În principiu, doar forța majoră înlătură răspunderea paznicului lucrului, nu însă și cazul fortuit. Distincția dintre forța majoră și cazul fortuit rezultă din caracterul excepțional al evenimentului, care este *absolut imprevizibil și exterior* (art.1351 alin. 2), ceea ce face *total imposibilă orice intervenție* din partea paznicului juridic.

Doctrina precizează însă că forța majoră poate determina exonerarea de răspundere a paznicului juridic numai atunci când a fost singura cauză a producerii prejudiciului, fiind inadmisibilă concurența evenimentului absolut imprevizibil și invincibil cu fapta victimei sau intervenția unei terțe persoane. Într-adevăr, în absența pazei juridice asupra lucrului, dispăre legătura juridică dintre lucrul implicat și persoana responsabilă. Rezultă că forța majoră, eveniment exterior absolut imprevizibil și invincibil, constituie cauza producerii prejudiciului. În această situație va fi antrenată răspunderea asiguratorului, care va prelua răspunderea despăgubirii victimei, în temeiul contractului de asigurare.

<sup>67</sup> M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Editura Academiei RSR, București, 1972, p. 342-343.

## **B. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale**

### **a) Sediul materiei**

Reglementarea proprie acestei probleme se găsește în art. 1375 C. civ., care stabilește că „*Proprietarul unui animal sau cel care se servește de el răspunde, independent de orice culpă, de prejudiciul cauzat de animal, chiar dacă acesta a scăpat de sub paza sa*”.

Pentru antrenarea răspunderii delictuale a paznicului juridic al animalului, trebuie îndeplinite următoarele condiții: existența unui *prejudiciu* care a fost cauzat prin „*fapta*” animalului aflat în paza persoanei responsabile; această răspundere să fie *independentă de orice culpă*, astfel încât păzitorul juridic al animalului va răspunde obiectiv pentru pagubele cauzate de acesta terțelor persoane.

### **b) Persoane responsabile**

Păzitorul juridic este proprietarul animalului, chiriașul, comodatul etc.

Răspunderea revine, în primul rând, proprietarului, în temeiul prezumției că este persoana care dispune de prerogativele pazei juridice: putere de comandă, direcție și supraveghere asupra animalului.

În practica judiciară mai veche s-a reținut că, în cazul proprietarului unei păduri în care s-au pripășit iepuri, vulpi, mistreți, lupi etc., disculparea pentru pagubele aduse de aceste animale vecinilor poate fi concepută numai dacă cel dintâi nu făcut nimic pentru a menține animalele acolo, pentru că ele, pentru el, sunt un *res nullius*<sup>68</sup>.

A doua categorie de persoane care răspund în baza art. 1375 C. civ. o constituie cei cărora li s-a transmis paza juridică de către proprietar: chiriașul, uzufructuarul, comodatul ș.a.

Paznicul material răspunde în temeiul dispozițiilor art. 1349 C. civ. (de exemplu, păstorul<sup>69</sup>, zootehnistul – categorii de persoane care nu folosesc animalul în interes propriu).

Nu mai puțin, dacă paza juridică a fost pierdută, art. 1375 C. civ. rămâne fără aplicare.

• *Animalele pentru care intervine răspunderea prevăzută de art. 1375 C. civ.*

Potrivit art. 1375 C. civ., proprietarul unui animal sau acela care se servește de dânsul în cursul serviciului este răspunzător de prejudiciul cauzat de animal, fie că animalul se află sub paza sa, fie că a scăpat. Textul cere, deci, ca proprietarul sau cel care se servește de animal să aibă asupra lui *paza juridică*, adică să aibă controlul și supravegherea asupra animalului. Altfel spus, poate răspunde numai cel ce exercită direcțiunea și supravegherea efectivă:

- a animalelor domestice, indiferent de specie;
  - a animalelor sălbatice aflate în captivitate, în circuri, grădini zoologice, rezervații etc.
- Avem în vedere inclusiv situațiile în care animalele au scăpat din captivitate și au produs pagube;
- animalele sălbatice aflate în libertate.
  -

Legea nr. 407/2006 a vânătorii și a protecției fondului cinegetic, care stabilește condițiile de existență a animalelor sălbatice și de gospodărire a vânatului, inclusiv unele măsuri speciale de

---

<sup>68</sup> D. Alexandresco, *Explicațiune teoretică și practică a dreptului civil român*, vol. V, 1898, p. 561.

<sup>69</sup> A se vedea I.A. Munteanu, *Răspunderea civilă a păstorului în legătură cu animalele aflate în paza sa*, în „*Revista română de drept*” nr. 2/1980, p. 34-37.

ocrotire a acestor animale, enumeră animalele sălbatice aflate în libertate, în rezervații naturale, în crescătorii de vânat sau complexe de vânatoare.

În același timp, legea stabilește unele obligații pentru deținătorii terenurilor pe care se află fondurile cinegetice și prevede că vânătoria este permisă la speciile de vânat, în locurile, în perioadele, în condițiile și cu mijloacele stabilite în această privință.

Aceasta înseamnă însă că pentru prejudiciile cauzate de animalele sălbatice, care se găsesc în libertate și nu pot face obiectul unei paze, deși se află pe un fond dat în administrarea inspectoratelor silvice ori private, răspunderea va interveni în temeiul art. 1349 C. civ., adică potrivit dreptului comun în materie de răspundere, iar nu pe baza art. 1375 C. civ.<sup>70</sup>.

Trebuie menționat că Legea nr. 407/2006 instituie răspunderea în sarcina gestionarului fondului cinegetic pentru prejudicii cauzate de vânat. Dacă paguba a fost cauzată de vânatul din specii protejate va răspunde autoritatea publică centrală responsabilă de silvicultură.

### ***c) Fundamentul răspunderii***

Potrivit art. 1375 și 1376 C. civ., paznicul juridic al unui animal sau al unui lucru este obligat să răspundă pentru prejudiciul cauzat „*independent de orice culpă*”.

Răspunderea pentru „fapta” animalului este, deci, obiectivă; persoana responsabilă este ținută să garanteze terților pentru comportamentul animalului. Păzitorul juridic este exonerat de răspundere doar dacă dovedește forța majoră, fapta terțului pentru care păzitorul juridic nu răspunde sau fapta victimei. În schimb, *cazul fortuit nu înlătură răspunderea paznicului juridic*.

### ***d) Condițiile și efectele răspunderii***

Victima va obține satisfacție dacă dovedește: prejudiciul, relația de cauzalitate între „comportamentul” animalului și prejudiciu și calitatea de păzitor juridic a pârâtului.

Repararea pagubei va fi cerută paznicului juridic pe temeiul art. 1375 C. civ., sau paznicului material, dacă sunt întrunite cerințele art. 1349 C. civ. Acest din urmă text întemeiază și regresul paznicului juridic împotriva paznicului material.

---

<sup>70</sup> Răspunderea pentru pagubele cauzate de animalele sălbatice care constituie vânat, nu va avea în toate situațiile același temei, ci va fi antrenată, după caz, pe baza art. 1375 ori a art. 1349 C. civ. Ea va fi prezumată, potrivit art. 1375 C. civ., numai atunci când atacul animalului sălbatic s-a produs într-o rezervația sau într-un parc închis, respectiv, într-o crescătorie sau într-un complex de vânatoare. În asemenea situații aplicarea prezumției legale este firească, deoarece inspectoratul silvic are posibilitatea să intervină direct asupra animalului sălbatic care se află în asemenea locuri și să ia măsuri de prevenire a unor pagube produse prin atacul lor direct asupra persoanelor și bunurilor.

Inspectoratul silvic va mai putea fi făcut răspunzător și pentru pagubele produse de animalele sălbatice ieșite din rezervații sau parcuri, deci în afara acestor locuri, dar numai dacă se face dovada că a fost în culpă, și anume că le-a scăpat de sub pază, prin fapta comisivă sau omisivă a personalului de serviciu din acele locuri. În atare situații, răspunderea sa va fi angajată însă pe baza art. 1349 C. civ. și deci culpa sa nu va mai fi prezumată, ci va trebui să fie dovedită.

### **C. Răspunderea pentru ruina edificiului**

#### **a) Reglementare**

Art. 1378 C. civ. statuează că: „*Proprietarul unui edificiu sau al unei construcții de orice fel este obligat să repare prejudiciul cauzat prin ruina lor ori prin desprinderea unor părți din ele, dacă aceasta este urmarea lipsei de întreținere sau a unui viciu de construcție*”.

#### **b) Sfera de aplicare a răspunderii pentru ruina edificiului<sup>71</sup>**

Prin „edificiu” se înțelege, în sensul art. 1378 C. civ. „orice lucrare realizată de om, prin folosirea unor materiale care se încorporează solului, devenind, în acest fel, prin așezarea sa durabilă, un imobil prin natura sa”<sup>72</sup>. Sunt edificii, de exemplu, o casă, un pod, un baraj. Edificiul nu trebuie să fie ridicat, neapărat, deasupra solului, el putând fi construit și în pământ, cum ar fi, de exemplu, un canal, o pivniță etc.

#### **c) Ruina și cauzele sale**

Pentru a se angaja răspunderea civilă reglementată de art. 1378 C. civ., trebuie ca prejudiciul să fie consecința directă a ruinei edificiului. Prin noțiunea de „ruină” se înțelege „căderea materialului din care edificiul a fost alcătuit, sub povara propriei sale greutate, a greutății oamenilor sau lucrurilor pe care le suportă, ori sub acțiunea forțelor naturale”<sup>73</sup>.

Din această definiție se desprind următoarele concluzii: în primul rând, nu pot fi incluse în noțiunea de ruină faptele juridice săvârșite cu scopul de a produce demolarea și nici dărâmarea involuntară a edificiului (cum ar fi, de exemplu, dărâmarea provocată de incendiu); în al doilea rând, ruina poate fi nu numai totală, ci și parțială, ca, de exemplu, căderea numai a unei părți din imobil, a unui balcon, balustrade etc.

Cauzele ruinei sunt expres arătate în prevederile art. 1378 C. civ., și anume: ruina trebuie să fie determinată de lipsa de întreținere a edificiului ori de un viciu de construcție.

#### **d) Persoana răspunzătoare**

Persoana răspunzătoare pentru ruina edificiului trebuie să aibă calitatea de proprietar actual al edificiului. Coproprietarii sau codevălmașii răspund solidar pentru ruina edificiului.

Se impune concluzia că simplul fapt că, pe baza unui raport juridic civil (de exemplu, uzufruct, locațiune, comodat etc.) edificiul a ajuns în stăpânirea sau deținerea unei alte persoane, nu

---

<sup>71</sup> Pentru o analiză privind problemele controversate referitoare la elementele constitutive și la înlăturarea răspunderii pentru ruina edificiului, a se vedea A. Tamba, *Încercare de reconsiderare a calificării răspunderii civile delictuale reglementate prin art. 1002 din Codul civil (ruina edificiului)*, în „Dreptul” nr. 4/2007, p. 73-106; I. Turcu, *Răspunderea civilă delictuală pentru prejudiciile cauzate prin ruina edificiilor*, în „Revista română de drept” nr. 10/1969, p. 106-111; I. Lulă, *Observații asupra răspunderii civil-delictuale pentru ruina edificiului*, în „Dreptul” nr. 3/2000, p. 45-55; P. Anca, *Răspunderea pentru edificii*, în „Teoria generală a obligațiilor”, Editura Științifică, București, 1958, p. 251-252.

<sup>72</sup> M. Eliescu, *op.cit.* p. 412; C. Stătescu, *op.cit.*, p. 254.

<sup>73</sup> C. Stătescu, *op.cit.*, p. 254

are nici o relevanță juridică din punct de vedere al aplicării art. 1378 C. civ.<sup>74</sup>, de vreme ce acesta nu este proprietar al imobilului.

#### *Condițiile invocării răspunderii pentru ruina edificiului*

Exigențele cerute de art. 1378 C. civ. constau în dovada prejudiciului, a ruinei edificiului datorate lipsei de întreținere sau viciilor de construcție și a raportului de cauzalitate între prejudiciu și ruina edificiului. Proba acestor elemente incumbă victimei și poate fi făcută prin orice mijloace de probă.

Unii autori apreciază că victima poate acționa direct pe antreprenor dacă ruina edificiului se datorează unui viciu de construcție<sup>75</sup>. Alți autori – la a căror opinie ne raliem – socotesc că, față de victima prejudiciului, răspunde numai proprietarul<sup>76</sup>.

Răspunderea pentru viciile de construcție, pe care art. 1378 C. civ. o impune proprietarului, nu-i permite acestuia dovada contrară. Într-adevăr, potrivit dispozițiilor art. 1378 C. civ., proprietarul răspunde de pagubele pricinuite prin ruina edificiului, când ruina este „*urmarea unui viciu de construcție*”. El răspunde, așadar, chiar dacă nu a cunoscut viciul și chiar dacă nu avea posibilitatea să descopere existența lui.

Proprietarul nu poate invoca – pentru a fi exonerat de răspundere - imposibilitatea în care s-a aflat de a prevedea rezultatul păgubitor al viciului de construcție.

#### *e) Efectele răspunderii pentru ruina edificiului*

Răspunderea pentru ruina edificiului este obiectivă; dovedirea faptei terțului, faptei victimei sau forței majore este de natură să înlăture răspunderea proprietarului.

Proprietarul este obligat la repararea prejudiciului, cu posibilitatea de a regresa împotriva celui răspunzător, după cum urmează:

- vânzătorul va răspunde în baza contractului, pentru neîndeplinirea obligației de garanție pentru viciile ascunse ale lucrului;
- proiectantul sau constructorul răspund pentru acele vicii ale edificiului care au cauzat ruina;
- locatarul și uzufructuarul sunt responsabili de neefectuarea reparațiilor la care erau îndatorați.

În lipsa raporturilor juridice anterioare prejudiciului, persoana vinovată răspunde delictual.

#### *f) Cauze de exonerare*

În cadrul răspunderii civile reglementate de art. 1378 C. civ., victima este obligată să probeze că ruina edificiului reprezintă urmarea lipsei de întreținere sau a unui viciu de construcție.

Ea nu este obligată să dovedească vinovăția proprietarului, adică dacă el a prevăzut sau putea să prevadă urmările păgubitoare ale lipsei de întreținere ori ale viciului de construcție.

Atât lipsa de întreținere, cât și viciul de construcție, sunt cerute nu pentru ca pe baza lor să se poată stabili vinovăția celui chemat în judecată, ci doar ca *elemente obiective* de determinare a obligației de garanție, care apasă, în temeiul art. 1378 C. civ., asupra oricărei persoane care este proprietar al edificiului, în momentul ruinării sale.

---

<sup>74</sup> M. Eliescu, *op.cit.*, p. 414.

<sup>75</sup> Gh. Nedeleschi, *Curs de drept civil*, București, 1955, p. 51.

<sup>76</sup> D. Alexandresco, *Teoria și practica dreptului civil român*, Iași, 1988, p. 5.

Deoarece, din examinarea art. 1378 C. civ., rezultă că răspunderea pe care o reglementează nu poate fi înlăturată prin simpla dovadă a cazului fortuit, înseamnă că proprietarului nu-i mai rămâne decât să aducă dovada că prejudiciul se datorează unei cauze străine: forța majoră, fapta victimei sau fapta unei terțe persoane, cazuri în care edificiul nu a fost decât instrumentul pasiv prin care s-a manifestat intervenția cauzei străine<sup>77</sup>.

#### ***g) Fundamentul răspunderii pentru ruina edificiului***

Cum pentru a angaja răspunderea civilă reglementată de art. 1378 C. civ. nu se cere culpa proprietarului, fiindcă exonerarea sa de răspundere poate avea loc numai prin administrarea dovezii că dărâmarea totală sau parțială a construcției s-a datorat unei *cauze străine, externe*, și anume forței majore, faptei unei terțe persoane, sau faptei victimei, înseamnă că răspunderea pentru ruina edificiului este o răspundere obiectivă.

Faptul că prin art. 1378 C. civ. s-a instituit, în mod expres, răspunderea pentru vicii ascunse, deci pentru caz fortuit, impune obligatoriu concluzia că nu are nici o semnificație juridică împrejurarea că cel chemat în judecată putea sau nu să prevadă posibilitatea producerii prejudiciului.

Important este faptul că *victima nu va putea fi obligată să dovedească existența culpei și că răspunderea proprietarului este întemeiată, în realitate, pe ideea unei obligații reale de garanție, independentă de orice vină din partea titularului dreptului de proprietate asupra construcției*<sup>78</sup>.s

---

<sup>77</sup> M. Eliescu, *op.cit.*, p. 414.

<sup>78</sup> M. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, București, 1921, nr. 522; în același sens, a se vedea și I. Lulă, *cit. supra*, p. 53.